

МИ І СВІТ

WE AND THE WORLD

УКРАЇНСЬКИЙ
МІСЯЧНИЙ
МАГАЗИН

Ukrainian Monthly Magazine. EUCOM, HQ Civil Affairs Division, United Nations Displaced Persons Authorisation No. 3+7.

Sponsor : International Refugee Organization.

Printer : Jos. C. Huber KG.,
Diesen vor München.

Circulation : 3000 copies.

Publisher :

Mykola Kolankowskyj

Address :

Mittenwald / Karw.

Schließfach

Germany

diasporiana.org.ua

Усміх гір. Світлана Зенон Сасик.

РІК II * 1951 * Ч. 7

Представники за кордоном:

- L'Afrique du Nord:** Dr. Wolodymyr Sawtchak. Barrage de Ben-Metir,
Ain-Draham B. P. 15, Tunisie.
- Australia:** L. Sklepikowycz, 189 Albion St., Surry Hills, Sydney,
N. S. W.
- Argentina:** Nykola Denysiuk, c. Carapaligüe 790, Buenos Aires.
- Belgique:** Zbenko Roman, 9 rue des Brasseurs, Louvain.
- Brasil:** Natalia Dubicka, Curitiba, Rue Brigadeiro Franco 521,
Parana.
- Chile:** Iwan Biloskurskyj, Santiago de Chile, San Nicolas 1381
- Deutschland:** Iwan Melnyk, Neu-Ulm, Ludwigstraße 10
- England:** B. Skorobohatyj, 449 Two Ball Lownen, Fenham,
Newcastle upon Tyne.
- Italia:** M. Matyczak, Passagiata del Gianicolo 7, Roma.
- Osterreich:** Mgr. O. Tiuschka, Innsbruck, Herzog-Friedrich-Str. 22/3.
- Paraguay:** Antin Kuszczynskyj Casilla de Correo, Carmen del Parana.
- Schweden:** Walerian Fedortjuk, Lostigen 4, Spanga.
- U.S.A.-Canada:** Mrs. Wolodymyra Smyk, c/o Joseph Zayatz,
320 S. Wilbur Ave, Syracuse N. Y.

ЧИТАЧІ Й СПІВРОБІТНИКИ! З випуском цього числа
редакція й адміністрація магазину «МИ і СВІТ» перено-
ситься до Парижу. В майбутньому просимо всю корес-
понденцію слати на адресу:

Mr. MYKOLA KOLANKOWSKYJ, 186 Blvd. Saint Germain,
Paris VI, France.

Хвальні Редакції всіх українських часописів просимо
ласкаво проголосити в своїх видавнях цю зміну нашої
адреси.

МИ І СВІТ

український місячний магазин

Рік 2

1951

Ч. 7

Шервуд Андерсон*)

ПЕРЕМОГА ЯЙЦЯ

Мій батько був, я певний, з природи склонний бути веселим, добрим чоловіком. До тридцяти чотирьох років свого віку він працював фармерським робітником у чоловіка на прізвище Томас Баттерворс, що його двір був недалеко від міста Бідвел, Огайо. Він мав тоді власного коня і в суботу по обіді їздив до міста провести кілька годин у супільніх стосунках з іншими фармерськими робітниками. У місті випивав кілька кухлів пива

і сидів десь у сальоні Бена Геда — де в суботу ввечорі товпилися фармерські робітники. Там співано пісень, і кухлі та чарки бряжчали на шинквасі. О десятій годині батько їхав назад пустельною дорогою, вигідно влаштував на ніч свого коня і сам лягав спати, досить задоволений своїм становищем у житті. В той час не було у нього ніякого наміру досягти успіху в світі.

На весні цього тридцять четвертого року його життя сталося, що батько одружився з моєю матір'ю, тоді вчителькою сільської школи, і наступної весни я, викручуючись і голосно плачуши, з'явився на світ. Дещо сталося з цими двома людьми. Вони стали честолюбні. Американська пристрасть робити успіхи в світі опанували їх.

*) Шервуд Андерсон (1876 — 1941), майстер короткої психологічно- побутової новелі в сучасній американській літературі. За найкращі його твори вважають такі: „Перемога яйця“, „Я хочу знати, як“ і „Я дурень“. Їх можна знайти в кожному кращому американському збірникові.

Могло бути, що винна в цьому була мати. Бувши шкільною вчителькою вона, без сумніву, читала книжки й журнали. Вона, я припускаю, читала про те, як Гарфілд, Лінкольн та інші американці дійшли слави й величі і, коли я лежав поруч неї — тих днів її перебування в ліжку — вона, мабуть, мріяла, що я, можливо, одного дня керуватиму людьми й містами. В кожному разі вона спонукала батька покинути місце фармерського робітника, продати свого коня і взятися за власне незалежне підприємство. Вона була висока мовчазна жінка з довгим носом і заклопотаними сірими очима. Для себе самої вона не бажала нічого. Для батька й для мене вона була незвичайно честолюбна.

Перше ризиковане підприємство, за яке взялося цих двох людей, скінчилося погано. Вони взяли в оренду десять акрів бідного кам'янистого ґрунту на Грігсовій дорозі, вісім миль від Бідвеллу, і заходились викохувати курчат. Я ріс у дитинстві в тому місці, і перші мої життєві враження дістав там. Від самого початку то були враження лих, і якщо я, своєю чергою · похмурий чоловік,

схильний бачити темніший бік життя, то я ставлю це на карб того факту, що ті дитячі дні, які могли бути для мене щасливі й радісні, я провів на курчачій фармі.

Недосвідчена в таких справах людина може не мати жадного уявлення про багато трагічних речей, що можуть статися з курчам. Воно вилуплюється з яйця, кілька тижнів живе як крихітна пухнаста річ, яку ви можете бачити намальованою на великодніх листівках, потім стає огидно голе, з'їдає пропасть зерна й крупи, куплених потом чола вашого батька, дістаеть хвороби, звані пипоть, холера /та ще інакше, стойть, дивлячись дурними очима на сонце, хиріє і здихає. Кілька курок, а вряди-годи й півень, призначенні служити таемничій Божій меті, перемагають усе й доходять стигlosti. Курки несуть яйця, що з них лупляться інші курчата, і тим завершується жахливе коло. Все це неймовірно складне. Більшість філософів, напевно, мусіли зростати на курчачих фармах. Людина покладає так багато надій на курча і так жахливо розчаровується. Малі курчата, що йно розпочавши життєвий шлях, такі спритні і жваві

на вигляд, а на справді вони такі жахливо дурні. Вони так дуже скидаються на людей, що сплутують когось із чиємсь уявленням про життя. Якщо їх не видушує хвороба, то вони чекають, аж поки ваші сподіванки цілком сповняться, і тоді гуляють попід колесами воза, щоб повернутись до свого творця розчавленими і мертвими. Паразитами повна їхня молодь, і маєтки треба витратити на лікувальні порошки. Пізніше в моєму житті мені доводилось бачити літературу, побудовану на темі про маєтки, що їх можна здобути, викохуючи курчат. Її призначено на читання богам, що вже вкусили від дерева пізнання добра і зла. Це багато надійна література, і вона проголошує, що багато чого може бути досягнуто простими честолюбними людьми, що посідають кілька курок. Не дайте себе збити з пантелику. То написано не для вас. Ідіть шукати золота в морозяних буграх Аляски, оберіть собі віру в чесність політика, вірте, як хочете, що світ день-у-день кращає і що добро здобуде перемогу над злом, але не читайте й не вірте літературі, що пишеть про курей. То написано не для вас.

Я, однаке, ухиляюсь. Мое оповідання не стосується лише курей. Вірніше кажучи, воно буде зосереджене на яйці. Десять років мої батько й мати боролися за те, щоб наша курчача фарма оплачувала себе, потім вони припинили цю боротьбу і розпочали іншу. Вони рушили до міста Бідвел, Огайо, і взялися за ресторанні справи. По десятю роках клопоту з інкубаторами, що не вилуплювали, і з крихітними — і своєрідно прегарними — кульками пуху, що перетворювалися в голий курячий молодняк, а з нього в дохлих курей, ми покинули все, спакували своє майно на воза і поїхали здовж Грігової дороги на Бідвел, крихітний караван надії в пошуках нового місця, щоб з нього розпочати нашу успішну подорож крізь життя.

Ми, напевно, мусіли мати вигляд тих, що їм випала нещаслива доля, але, я гадаю, не тих, що, переможені, втікають з поля бою. Мати й я йшли дорогою пішки. Віз, навантажений нашим добром, позичено було на день у пана Альберга Грігса, сусіди. З його боків стирчали ніжки дешевих стільців, і позад купи постелів, столів і скринь

з кухонним начинням стояла кучка з живими курчатами, а згори на всьому цьому був дитячий возик, що в ньому вожено мене в дитинстві. Чому ми так дорожили дитячим возиком, я не знаю. Не схоже було на те, що могли народитись інші діти, і колеса були поламані. Люди, які мають мало майна, цупко тримаються того, що мають. Це один з тих фактів, що роблять життя таким безвідкладним.

Батько їхав на вершку воза. Він був тоді лисоголовий чоловік сорока п'яти років віком, дещо опасистий, і від довгого перебування в товаристві матері й курчат він став завжди мовчазний і несміливий. Протягом наших десяти років на курчачій фармі він працював наймитом по сусідніх фармах і більшість зароблених ним грошей витрачав на ліки проти курячих хвороб, на Вілмерові „ліки проти білої дивної холери“ або на „Виробник яєць“ професора Бідлова чи на інші препарати, що їх мати вичитувала серед оголошень пташарських газет. Було лише дві вузенькі смужки волосся на батьковій голові, якраз над самими вухами. Пригадую, що, бувши дити-

ною, я часто сидів, дивлячись на нього, коли він дрімав на кріслі перед пічкою в неділю по обіді взимку. В той час я вже почав бувати читати книги і мав власні погляди, а лиса стежка, що тяглася через тім'я його голови, була як я уявляв, дещо подібна до широкої дороги, яку міг прокласти Цезар, щоб вивести свої легіони з Риму і повести їх до див невідомого світу. Пасма волосся, що росли над батьковими вухами, я думав, нагадували ліси. Я впадав у дрімотний стан, і мені марилося, що я крихітна річ, яка йде дорогою в далеку прекрасну місцевість, де нема курчачих фарм і де життя є щаслива безяечна афера.

Хтось міг би написати книжку про нашу втечу із курчачої фарми до міста. Мати і я пройшли пішки всі вісім миль — вона, щоб бути певною, що ніщо не впало з воза, а я, щоб побачити дива світу. На сидінні поруч з батьком був його найбільший скарб. Я розповім вам про це.

На курчачій фармі, де із яєць вилуплюються сотні та навіть тисячі курчат, часом трапляються несподівані речі. Потвори народжуються із

яєць так само, як і від людей. Випадки трапляються не часто — можливо раз на тисячу народжень. Курча вилуплюється, як бачите, з чотирма ніжками, двома парами крил, з двома головами тощо. Такі потвори не живуть. Вони хутко повертаються назад до рук свого творця, що на мить затримали. Той факт, що бідні малі потвори не могли жити, був однією з трагедій батькового життя. Він мав деякі погляди на те, що коли б він тільки зміг виплекати до виду курки чи півня п'яти ногу курку чи двоголового півня, то його щастя було б досягнуте. Він мріяв про те, щоб привезти таке чудо на повітовий ярмарок і забагатіти, виставляючи його за гроши на показ іншим фармерським робітникам.

В кожному разі він зберігав усі ті маленькі чудні потвори, що народилися на нашій курчачій фармі. Вони були законсервовані в спирті і вміщені кожне в свій окремий скляний слойк. Слойки він дбайливо впакував у скриньку, і за нашої подорожі до міста скриньку везено на сидінні воза поручнього. Він правив кіньми однією рукою, а другою при-

тримував скриньку. Коли ми прибули на місце призначення, скриньку, нарешті, було знято і слойки переставлено. Протягом того часу, що ми тримали ресторан у місті Бідвел, Огайо, потвори в своїх маленьких скляних слойках стояли на полиці шинквасу. Мати іноді протестувала, але батько стояв, як скеля, за свій скарб. Потвори були, заявив він, коштовні. Люди, казав він, люблять дивитись на чудні й дивні речі.

Чи сказав я, що ми взялися до ресторанних справ у місті Бідвел, Огайо? Я трохи перебільшив. Саме місто лежить під невисоким бугром і на березі невеликої річки. Залізниця не проходить крізь місто, і станція є на відстані милі на північ у місцевості, званій Піклвіл. Там була колись виробня сидру й засільна фабрика коло станції, але ще до нашого прибуття туди вони закрились. Вранці й увечорі на станцію ходили автобуси дорогою, званою Токарів Спис, від готелю на головній вулиці Бідвелу. Наша зміна місця мешкання, щоб розпочати ресторанні справи, була материною ідеєю. Вона говорила про це ще рік тому

і потім одного дня поїхала й орендувала порожній будинок крамниці насупроти залізничної станції. Це була її ідея, щоб ресторан був прибутковий. Подорожні люди, казала вона, завжди, певне, чекають, блукаючи навколо, поки сядуть у поїзд із міста, та й міщани можуть приходити на станцію й чекати на прибуття поїзду. Вони, напевне, заходитимуть до ресторану купувати пиріжки й пiti каву. Тепер я вже старший і знаю, що вона мала інші мотиви для зміни місця. Вона була честолюбна за мене. Вона хотіла, щоб я зробив успіхи у світі, щоб я ходив до міської школи і став людиною з міста.

У Піклвлі батько й мати працювали тяжко, як це вони робили завжди. Поперше, треба було надати нашому будиночкові вигляду ресторану. Цезабраломісяць. Батько зробив поліцю і поставив на неї бляшанки з городиною. Він намалював вівіску, написавши на ній своє прізвище великими червоними літерами. Під його прізвищем стояла коротка команда — „ІЖ ТУТ“, — що була так рідко виконувана. Куплено було вітрину й наповнено її сигарами й тютю-

ном. Мати обмела і прибрала підлогу і стіни кімнати. Я став ходити до школи в місті і був щасливий, що я далеко від фармі і від присутності сумних і хирявих курчат. Я все ще був не дуже веселий. Увечорі я йшов пішки додому із школи здовж Токаревого Списа і згадував дітей, що я їх бачив, як вони гралися в міських шкільних дворах. Гурток малих дівчат пройшов, підплигуючи й співаючи. Я теж прагнув цього. Здовж замерзлої дороги я йшов, підскакути на одній нозі. „Гопнемо гоп — де вкопано стовп“, — співав я голосно. Потім я зупинився і заклопотано озирнувся. Я боявся, що мене побачать у моєму веселому настрої. Мені мусіло здаватися, що я робив щось таке, що не пасує тому, хто, як я, зростав на курчачій фармі, де смерть була щоденним одвідувачем.

Мати вирішила, що наш ресторан мусів лишатися відкритий і вночі. О десятій годині вечора пасажирський поїзд ішов на північ повз наші двері, а за ним ішов місцевий вантажний. Кондукторська бригада вантажного переводила поїзд у Піклвлі на запасні рейки, а потім приходила до нашого ресторану

по гарячу каву й харч. Інколи хтось із них замовляв пражене яйце. Вранці о четвертій годині вони поверталися на північ і знов одвідували нас. Маленька торгівля починала зростати. Мати спала вночі, а вдень керувала рестораном і годувала наших одвідувачів, поки батько спав. Він спав на тому самому ліжку, яке мати займала вночі, а я ходив до міста Бідвел до школи. Довгими ночами, поки мати і я спали, батько варив м'ясо, що мало піти на сендвічі для кошиків з другим сніданком наших харчівників. Оттоді то думка про те, як зробити успіх у світі, прийшла йому в голову. Американський дух почав опановувати його. Він також став честолюбний.

Довгими ночами, коли було мало роботи, батько мав час думати. Це було його згубою. Він вирішив, що в минулому він був невдахою, бо був не досить веселий, і що в майбутньому йому слід би засвоїти собі веселий погляд на життя. Рано-вранці він сходив нагору і лягав на ліжко з матір'ю. Вона прокидалася і обое розмовляли. З мого ліжка в кутку я прислухався.

Це була батькова ідея, що вони обое, він і мати, повинні були б намагатись розважати людей, що приходили їсти до нашого ресторану. Я не можу тепер згадати його слів, але він справляв враження людини, що якимсь невідомим чином стала своєго роду розважальником публіки. Коли люди, особливо молоді люди з міста Бідвелу, заходили до нашого ресторану, як вони зрідка це робили, треба було розпочинати веселу розважальну розмову. З батькових слів я здогадався, що треба було навчитися деяких штук, уживаних веселими власниками зайдів. Мати, мабуть, мала спершу деякі сумніви, але вона не сказала нічого, що могло б відбити йому охоту. Це був батьків погляд, що любов до компанії з його і матері могла б спалахнути в грудях молодих людей міста Бідвел. Вечорами веселі щасливі гурти могли б ходити, співаючи, здовж Токаревого Списа. Вони могли б юрбами з радісними вигуками й сміхом вваливатись у наш ресторан. Там могли б відбуватися співі й урочисті святкування. Я не маю наміру викликати враження, що батько говорив

так вишукано про цю справу. Він був, як я вже казав, небалакучий чоловік. „Вони хочуть якогось місця, щоб ходити до нього. Кажу тобі, вони хочуть якогось місця, щоб ходити,“ — казав він знов і знов. Це було найбільше, на що він спромігся. Моя власна уява заповнила порожні місця.

За два чи три тижні ця батькова думка заполонила наш дім. Ми не розмовляли багато, але в нашому щоденному житті серйозно намагалися, щоб посмішка заступила місце похмурих поглядів. Мати посміхалася до харчівників і я, захоплений пошестю, посміхався до нашого кота. Батько став трохи гарячковий у своєму прагненні подобатись. Без сумніву, в ньому, ховаючись десь, був слід духа виставковця. Він не витрачав дурно свого бойового припасу на залізничників, яких обслуговував у ночі, а, здавалося, все чекав на прихід молодого чоловіка чи жінки з Бідвелу, щоб показати, на що він здатний. На шинквасі в ресторані завжди стояв дрітаний кошик, повний яєць, і це мусіло бути перед очима в нього, коли ідея про розважання народилася в його

мозку. Було щось на кшталт приречення в тому, що яйця мали якесь відношення до розвитку його ідеї. В кожному разі яйце зруйнувало його новий потяг у житті. Одного разу пізно в ночі я був розбуджений ревом гніву, що виходив з батькової горлянки. Мати і я посідали, посхоплювавшись, на наших ліжках. Тремтячими руками вона засвітила лямпу, що стояла на столі в головах її ліжка. Внизу, перед передніми дверима нашого ресторану гучно клацнув замок, і за кілька хвилин батько затупотів нагору по сходах. Він тримав яйце в руці, і ця рука тремтіла, немов його морозило. Було якесь напівбезумне світло в його очах. Коли він стояв, люто дивлячись на нас, я був певний, що він збирається пошпурити яйце на матір або на мене. Потім він поклав його обережно на столик поруч лямпи і впав на кіліна коло материного ліжка. Він почав плакати, мов хлопець, і я, вражений його горем, заплакав разом з ним. Ми обидва наповнили маленьку кімнату нагорі нашим голосним плачем. Хоч це й смішно, але з картини, яку ми являли, я пригадую лише той факт, що

материна рука раз-у-раз гладила лису стежку, що переходила через тім'я його голови. Я забув уже, що казала мати до нього і як вона переконувала його розповісти їй, що там сталося внизу. Його пояснення теж випало з моєї пам'яті. Я лише пригадую мое власне горе й переляк і лискучу стяжку на батьковій голові, що виблискувала в світлі лямпи, коли він стояв на колінах колодіжка.

А ось що сталося внизу. Не можу з'ясувати, яким саме чином, але я знаю цю історію так добре, немов я був свідком поразки моого батька. Часом буває, що людина дізнається про багато речей, яких не може з'ясувати. Того вечора молодий Джо Кейн, крамаренко з Бідвелу, прийшов до Піклвілу зустрігти свого батька, що його приїзд очікувано о 10 годині вечора! Він мав прибути поїздом з півдня. Поїзд спізнився на три години, а Джо зайшов до нашого ресторану побайдикувати та почекати на його прибуття. Місцевий вантажний поїзд прибув, і вечірня вантажна бригада саме попоїла. Джо лишився в ресторані сам із моїм батьком.

З того моменту, як він увійшов до нас, бідвельський молодий чоловік мусів бути збитий з пантелику чинністю моого батька. В нього виникло враження, що батько був сердитий на нього, що він тиняється тут. Він спостеріг, що власник ресторану був, видима річ, стурбований його присутністю, і вже подумав піти собі геть. Але як на те почав іти дош, і його не приваблювала довга прогулянка до міста й назад. Він купив п'ятицентову цигарку й замовив чашку кави. Він мав газету в кишені, витяг її й почав читати. „Я чекаю на вечірній поїзд. Він спізняється“ — сказав він вибачливо.

Довгий час батько, що його Джо Кейн ніколи доти не бачив, лишався мовчазний і, витріщившись, дивився на свого відвідувача. Його, без сумніву, мучив напад страху. Як часто буває в житті, він думав так багато й так часто про становище, яке тепер було перед ним, що був дещо нервовий від його наявності.

Насамперед він не знав, що робити із своїми руками. Він виштовхнув одну з них нервово через шинкас і потис руку Джо Кейна. „Як ся ма-

єте?" — сказав він. Джо Кейн спустив газету вниз і видився на нього. Батькові очі спустилися на кошик яєць, що стояв на шинквасі, і він почав розмовляти. „От, сказав він неслухняним язиком, — от, чи ви чули про Христофора Колюмба, га?" Він, здавалося, був сердитий. „От" Христофор Колюмб був обманець, — заявив він із притиском. — Він базікав, що ніби ставляв яйце сторч на кінчику. Він теревенив, що вже робив так, а потім узяв і надбив кінчик яйця".

Мій батько, як здавалося відвідувачеві, був до краю сердитий, згадуючи Христофора Колюмба. Він кляв і лаяв. Він виголосив, що хибою було навчати дітей, буцімто Христофор Колюмб був велика людина, коли, кінецькінцем, він ошукав у критичний момент. Він заявив, що може поставити яйце на кінчик, і потім, коли його брехню викрито, утнув штуку. Все ще гримаючи на Колюмба, батько взяв одне яйце з кошика на шинквасі і почав ходити сюди й туди. Він качав яйце між долонями та добродушно посміхався. Він почав бурмотіти щось про ефект, застосуваний відносно яйця електрикою, що

виходить з людського тіла. Він оповістив, що, не розбивши його шкаралупці і за допомогою дії качання яйця туди й сюди на долонях, він зможе поставити яйце на кінчик. Він з'ясував, що тепло його долонь і обережний качальний рух, який він надавав яйцеві, створив новий центр ваги, і Джо Кейн був трохи зацікавився. „Я мав у руках тисячі яєць, — сказав батько. — Ніхто в світі не знає про яйце більше за мене".

Він поставив яйце на шинквас і воно впало на бік. Він повторював свою штуку ще й ще, кожного разу качаючи яйце між долонями і проказуючи слова про дива електрики й закони тяжіння. Коли по півгодинних зусиллях йому пощастило поставити яйце на одну мить, він глянув і побачив, що відвідувач зовсім не дивиться на п'ого. І в той час, коли йому вдалося закликати Джо Кейна звернути увагу на успіх його зусиль, яйце вже знов покотилося і лежало на боці.

Охоплений вогнем виставкарської пристрасти і в той же час чималою мірою замучений невдачею його перших спроб, батько тепер скочив слоїк з курчачою потво-

рою з його місця на полиці і почав показувати його відвідувачеві. „Чи вам подобається таке диво з сімома ногами і двома головами, як оце?“ — запитав він, показуючи найчудернацькіший із своїх скарбів. Весела посмішка грала на його обличчі. Він сягнув рукою через шинквас і спробував ляснути Джо Кейна по плечі, як то робили, він бачив, хлопці в сальоні Бена Геда, коли він був ще молодий фармерський робітник і їздив до міста суботніми вечорами. Його відвідувачеві стало трохи недобре при вигляді тільки жахливо спотвореного курчати, що плавало в спирті в слоїку, він схопився, щоб іти геть. Вийшовши з-пода шинквасу, батько вхопив молодого чоловіка за руку і посадив його знову на його місце. Він трохи розсердився і на мить відвернув своє обличчя вбік і присилував себе посміхатись. Потім він поставив слоїки назад на поличку. В нападі щедрості він присилував Джо Кейна взяти ще одну чашку кави й іншу цигарку на свій кошт. Опісля він узяв каструллю, наповнив її оцтом з глека під шинквасом і оповістив, що зараз розпочинає нову шту-

ку. „Я нагрію це яйце в цій каструлі з оцтом, — сказав він. Потім я пропхаю його крізь шийку пляшки, не розбивши шкаралущі. Коли яйце буде вже в плящі, воно знову прибере свою нормальну форму, і шкаралуща знову стане тверда. Тоді я вам дам пляшку з яйцем у ній. Ви можете, про мене, брати цю пляшку з собою, куди б ви не йшли. Люди бажатимуть довідатись, як ви загнали яйце в пляшку. Не розповідайте їм. Нехай вони ламають собі голови в здогадах. Ось спосіб, як весело проводити час із цією штуковою.“

Батько скалив зуби й моргав до відвідувача. Джо Кейн вирішив, що чоловік перед ним був трохи не „всі дома“, але не небезпечний. Він випив подану йому чашку кави й почав читати свою газету знов. Коли яйце нагрілося в оцті, батько витяг його ложкою на шинквас і, сходивши в задню кімнату, приніс порожню пляшку. Він був сердитий, бо відвідувач не звертає на нього уваги, і він почав виконувати свою штуку, але всупереч усьому, весело взявся до праці. Довгий час він докладав усіх сил, намагаючись пропхати яйце крізь шийку пляшки. Він

поставив кастрюлю з оцтом знов на піч, маючи намір повторно підогріти яйце, потім скопив його й попік собі пальці. Після другого занурювання яйця в гарячий очет шкарапалуша трохи розм'якла, але не досить для його мети. Він працював та працював, і дух відчайдушного рішення опанував його. Коли ж він уже думав, що зрештою довершить ту свою штуку, затриманий поїзд прибув на станцію, і Джо Кейн безтурботно рушив до дверей. Батько зробив останнє розплачливе зусилля запхати яйце і тим самим зробити ту річ, що саме мала встановити за ним славу такої людини, яка знає, як розважати гостей, що приходять до його ресторану. Він мав клопіт з яйцем. Він намірився повестися з ним трохи суворіше. Він закляв, і піт виступив на його обличчі. Яйце роздавилося йому в руках. Коли рідина яйця близнула йому на одяг, Джо Кейн, що зупинився біля дверей, обернувся й зареготав.

Рев гніву вирвався з горлянки моого батька. Він підскочив і вигукнув низку нечленоподільних слів. Згрібши інше яйце з кошика на шинквасі, він жбурнув його,

але не вцілив у голову молодого чоловіка, коли той майнув у двері й утік.

Батько прийшов нагору до матері й до мене з яйцем у руці. Я не знаю, що він намірявся зробити. Я уявляю собі, що в нього була якась думка знищити його, понижти всі яйця, і що він намірявся дати матері й мені побачити, як він це розпічне. Коли ж, однаке, він дістався в присутність матері, щось сталося з ним. Він поклав яйце обережно на столик і впав на коліна, як я вже розповів.

Пізніше він вирішив закрити ресторан на ніч, вернувшись нагору й лягти спати. Зробивши так, він задув лямпу і, після довгого бурмотання його й матері, він заснув. Припускаю, що я заснув також, але сон мій був неспокійний. Я прокинувся на світанку і довго дивився на яйце, що лежало на столиці. Я дивувався, чому мали бути яйця й чому з яйця виходить курка, що знов кладе яйця. Це питання увійшло мені в кров, воно там і зсталось, я гадаю через те, що я син свого батька. В кожному разі ця проблема лишається нерозв'язана в моїй свідомості. І це я ви-

сновую, лише зайвий доказ скільки це стосується до моклковитої й остаточної перемоги яйця — зрештою, о-

Переклав: Сергій Домазар

ДЕСЬ ПОМІЖ НЕБОМ І ПЕКЛОМ

На вузькому проміжку нічисі землі, поміж небесною брамою та пекольними воротами, проходжувався одного вечора усміхнений мешканець пекла, вдоволено смокучи гаванську сигару. З другого боку підійшов до нього повільним, змученим кроком громадянин неба, якому, мабуть, також забажалось перейтися. І коли вони знайшлися на тій самій висоті, вони пізнали себе, бо колись, у земному житті вони приятелювали.

Сердечно поздоровкались, а тоді громадянин неба питав:

— Як тобі живеться, хлопче?

— О, прекрасно! Можу щиро сказати, що ще ніколи мені так 'добе не жилося. Вранці мушу винести відерце попелу та кинути кілька лопат вугілля, ось і вся робота. А поза цим живеться мені весело. До нас щоразу приходять цікаві особистості й розказують всячину. Дякувати чортові, нічого мені не бракує. А як тобі ведеться?

— Ех, — простогнав небесний громадянин, було б прекрасно, коли б не та робота, що від неї годі відрівтається. Хмари треба пересувати, громову машину оливити, лискашки гостріти, важкі мішки з погодою витягати, при тому пекельно вважаючи, щоб їх не помішати й березневу погоду не випустити в квітні, або навпаки. А там ще й зіроньки чистити, небесні кізоньки доїти... І так від досвітку до темної ночі, нема тобі спокою ні хвилинки!

— Але ж чому це стільки на одного? — здивувався мешканець пекла.

— Ба, чому ж? — махнув рукою небесний громадянин. — Людей бракує, от що!...

Е. П.

о. Волод. Буженко

о. Василь Зіленко

Г р о т т а Ф е р р а т а

Було це 24. лютого 1949 р. у гарній, майже весняний, день. Іду трамваем попід браму св. Івана Латеранського і ось за хвилину опиняюся на Тускулянській вулиці, поза мурами старого Риму. На одному домі читаю гарний латинський напис: „Життям і працею”. Роздумую ще сьогодні над тим висловом і, справді, які глибокі думки та широкий зміст він криє в собі... Ось іще одна брама „Порта Фурба”. Минаємо високий мур римського водогону, що несе святому місту „щасливу воду”. А тепер уже поля: селяни оруть волами, по садках квітнуть морелі, зеленіє озимина, одні пасовиська ще стоять пожовклі, — кожний клаптик землі тут використаний.

Посеред цього — руїни старого замку. По більш ніж одногодинній ізді трамвай починає зноситись на гори, що заросли низькими чепурними оливками, та подекуди вже й квітучими виноградниками. Ось і зупинка „Гrottta Ferrata — Роз'їзд”. Виходимо з трамваю і я з товаришем прямуємо ще безлистою в'язовою чи берестовою алеєю до старовинного грецького мана-

стиря. Я тут уже був раз: минулого року в навечер'я Верховних Апостолів Петра й Павла, а тут тоді цвіли запашні липи... Насамперед, розуміється, йдемо до церкви. Монахи в крилосі саме правлять церковні часи. По обіді познайомлююся з отцем ієромонахом Марком, що займає пост бібліотекаря в монастирі. З роду він альбанець, роджений на Сіцілії. Отже, о. паппас Марко інформує мене про історію монастиря: заснував його грецький монах василіянин св. Ніль ще в 1004 р. на землях, де колись мала бути вілла самого Ціцерона, славного староримського красномовця. Це місце називалося Тускуло. Трошкі нижче є ще й катакомби з перших початків християнства. Тут заночував згаданий отець Ніль і у сні Пречиста мала йому поручити збудувати й церкву. Через щедрі надії монастир дуже розрісся і навіть висилав свої військові загони у хрестоносні походи. Та в 12-ім віці через феодальні міжусобиці мусіли монахи склонитися до Субяко, до оо. Бенедиктинів. Потім знову монахи переживали різні при-

крості середньовічної епохи. 1462р. стає опікуном монастиря славний грецький кардинал Висаріон, а по ньому кардинал Юліян делля Ровере, що перемінив монастир у замок. Потім лавра опинилася в руках родини Колонна, а далі Фарнезіїв. Фарнезії обновили й прикрасили оцию лавру. Накінець монастирем завідувала родина Барберінів. Монастир ще й сьогодні являється в самому серці заходу островом гелленізму-сходу. Особливо в XIX столітті проявляється в монастирі значне відродження гелленізму. Теперішній настоятель о. Ісидор Кроче з роду італієць, є кілька монахів італо-альбанців, а найбільше то таки наших братів — українців. Є іх усіх щось із дев'ять і важніші пости в монастирі займають наші. От, напр., директором друкарні є о. Спиридон Мигаль, мій шкільний товариш з гімназійних часів у Збоїськах під Львовом. Обводить нас по монастирі також українець бр. Йосип. Насамперед заходимо до „шпиталю-лічниці старих рукописів та книг”, де відновляють старі, часом уже й нечиткі та зацвілі, книги-пергамини. При помочі квасів поволі відмолоджують старі пожовклі, ба навіть цілком почорнілі, листки на нові й читкі...

— Таких шпиталів на книжки

маємо в Італії тільки три, — каже наш поводатор, — у нас, у Ватикані і ще у Фльоренції.

Далі коло великої вежі-дзвіниці властива первісна „Гротта Феррата”, по-нашому сказати б „загратована печера”. Тут молився св. Ніль, тут був і чудотворний образ Матері Божої Гроттаферратської. Найдікавіше тут — архів. Ось бр. Йосип показує нам псалтир, писаний рукою св. Ніля. Є речі ще зо щотого століття по Христі. Ось писання св. Ісидора Пилусіота.

Священик укр. кат. визнання — о. Спиридон Мигаль з Бендюги к. Сокалія

Там велика чаша і широкий, наче таріль, дискос, що на них служив Службу Божу славний кардинал Висаріон. Побіч старовинна спископська дальматика-одіж. Є й відбитка буллі з фльорентійського Собору, де між підписами учасників собору є й підпис нашого українського митрополита Ісидора. Всюди по коридорах знаходяться гарні образи — особливої гrottажерратської школи — грецькі святі з такими ж підписами. Є й образ св. Йосафата. Один із найкращих образів у музею — це смерть св. Франціска Ксаверія, апостола Індій, на острові Сайпані. Ось заля самих мап, далі стрічаємо старовинні свічники, чи краще скажімо, каганці, а ще далі гарно поукладані гроші різних держав. Знаходимо й бразильські старі монети. Упорядкував їх та-кож українець, старенький брат Андірій. Ось кілька старих анти-мінсів, що на них правлять Службу Божу. О. Спиридон звертає нашу ввагу на староримський граничний стовп т. зв. „Янус Бі-Фронс” (Дволицій Янус). Огляда-

Монастирський город в Гrottажерраті

ємо й кілька старих саркофагів-домовин.

Оглянувши музей, переходимо до друкарні. Тут у малій кімнатці лінотип-апарат, що сам набирає черенки на сторінку. Друкувати лінотипом — дуже легко та скоро, зате коректу тяжче переводити, а тому треба добре вважати при складанні. В друкарні працює багато хлопців-італійців, а з монахів, мабуть, тільки один італіоальбанець, а всі решта — українці. Друкують тут різномовні книжки. Посередині друкарні ще є знаки, де впала альянтська бомба, слава Богу, що не вибухла. „Німці аж до Берліна посилали по інструкції, як її унешкідливити й витягти звідсі, бо це мала бути якась новотипна бомба”, — пояснюють нам монахи.

— Ну, а як вам жилося за німців? — питав.

— Нічого, ввійде...

— А за альянтів?

— Теж незгірше... Ось одного дня заїжджає на подвір'я військовий альянтський вантажник, а з гурту вискачує умундирювана дівчина і до нас: — Є тут українці? — А ми: — Певні, то ми... Тоді нас відвідали українські вояки з канадійської армії.

Ми вже виходимо з друкарні, але в дверях бачу якихсь хлопців, що розмовляють по-українськи, дивно наголошуючи наші слова. — Це жидки — пояснює бр. Йосип — прийшли до нас,

як вони кажуть, до земляків у гості. — В околицях Риму взагалі повно жидів.

Монахи українці працюють пильно, увидатнюючи наші високі українські прикмети, моляться за своїх братів по всьому світу розсипаних, а головно думають повернутися в Україну і там працювати для свого народу...

Вже був майже вечір, як трамвай в'їздив на Новоаппійську дорогу Риму. Робітники верталися з праці, а по вулицях і площах переважала жива й криклива італійська дітвора. Мені мимоволі пригадався вранці бачений напис: „життям і працею”.

ЛІТУН-АВТОМАТ СТАРТУЄ І В МРЯКУ

Літун-автомат народився без великого розголосу. Він є третьим сином відомої родини „роботів”. Йово батько — 48-річний американський інженер-винахідник Віллієм П. Лер, дав йому незамітне ім'я — ФЗ.

Літун-автомат веде машину без помочі людини. Він може стартувати, і що ще важливіше, — сіdatи у всяку погоду.

Чи вирішуватиме нафта долю світу?

1900 року світова продукція нерафінованої нафти становила 21 мільйон тонн; із цього половину видобувалося на території тодішньої царської Росії, а 8,6 міл. у З'єднених Державах Америки. Це був час, коли почали їздити перші авта. Двадцять років пізніше (1920) світова продукція нафти зросла на 96,1 тонн, з яких у Росії видобувано вже всього 3,5 міл. тонн. І ще майже двадцять років пізніше, в останньому передвоєнному році (1938), світова продукція досягнула 271,6 міл. тонн, з цього 164,1 міл. т. — ЗДА, 29,7 міл. т. — СССР. Під час війни та в по-воєнних роках продукція росте з року на рік, досягши в 1950 р. найвищого досі стану — 522,8 міл. тонн; з цього ЗДА — 270 міл. т., тобто 51,6 %, а СССР — 37,6 міл. т., тобто тільки 7,2 %.

Ці числа говорять самі за себе. Вони відзеркалюють індустріальний розвиток у ділянці моторизації і наочно виявляють, що З'єднені Держави Америки стоять далеко попереду інших держав. Ці числа дають також легку змогу обчислити, хто має шанси виграти майбутню війну.

У стратегічних плянах мото-

ризованої війни нафта відограє вирішну роль. Отже, сьогодні, коли світ поділений на два ворожі табори, варто поцікавитися докладніше розподілом нафтovих джерел. Англійська „Петролеум Прес Сараїс“ подає з цієї ділянки найдокладніші дані. З'єднені Держави Америки, продукуючи 270 міл. тонн, у додатку імпортуючи з інших країн 40 — 50 міл. тонн, а експортуючи всього 15 міл. тонн, зуживають річно понад 300 міл. тонн. Канада зуживає річно 17 міл. т., Західня Европа — дещо понад 50 міл. т. (з цього 48 міл. т. імпортую).

Понад 90 % продукції нафти поза СССР та ЗДА перебувають у руках американських та європейських товариств, що з них найвизначніші — Стандарт Ойл (американське) та Роєл Дац-Шел (голландсько-англійське).

По другому боці стоїть Советський Союз із населенням півтора рази численнішим від ЗДА та з продукцією нафти увосьміро меншою. Східня Европа із 94 міл. населення зуживає річно кругло 4 міл. тонн, (до цього доходить 1 міл. т. синтетичної бензини). Китай із 450 міл.

мешканців майже не має своєї нафтової продукції. Його джерела, в наслідок великої цивілізаційної відсталості, досі не використані. Загалом із цілої світової продукції 1950 року на СССР та його сателітів припадає 44,3 міл. т., а на так званий західний світ — 478,5 міл. т. Отже, відношення 91,6 % на 8,4 %.

Це нерівне відношення пояснює аж надто добре те, чому Кремль, не зважаючи на безперервні погрози, так довго не може наважитися встриянуть в активну війну і чому він не вислав свого власного війська до Кореї. Він уже має досить клопоту, щоб забезпечити пальним китайців, що не мають своєї нафти.

Не треба забувати, що вже сама мирна консумпція східних держав, разом з їхніми п'ятирічками, майже в цілості пожирає невеличку продукцію. Тож можна зrozуміти жване зацікавлення Росії нафтовими полями Східнього Сходу, які всі разом випродукували в 1950 р. 87,6 міл.

тонн, що їх досі майже виключно зуживала Європа. Якщо СССР пощастило б дістати під свій вплив держави Близького Сходу, що без сумніву є їхньою метою, тоді світовий розподіл нафти помітно пересунувся б і тоді для некомуnistичного світу настала б куди грізніша ситуація. Справді, можна сказати, що доля людства плаває на нафті.

На закінчення подаємо ще мінулорічну нафтову продукцію найважливіших країн: ЗДА — 270,3 м. т., Венесуеля — 78 м. т., СССР — 37,6, Іран — 31,8, Саудівська Арабія — 27, Кувейт — 17,2, Мексіко — 10,6, Індонезія — 7,2, Румунія — 4,3, Ірак — 6,2. Колумбія — 4,8, Британське Борнео — 4,5, Аргентина — 3,5, Канада — 3,6, Тринідад — 3,1. Єгипет — 2,3, Перу — 1,9, Барайн — 1,5, Австрія — 0,9, Німеччина — 1,1, Голляндія — 0,7, Франція — 1,2, Угорщина — 0,55, Альбанія — 0,35, Югославія — 0,4, Еквадор — 0,4, Індія — 0,25, Нова Гвінея — 0,25, усі інші краї — 2,5.

Братство мусулман і його програма

Вбивство іранського прем'єр-міністра наново пригадало світові про існування братства мусулман, що його членом гордо назав себе вбивник. Рівночасно в Тегерані проголошено, що численні інші „братьчики“ готові вбити кожного іншого міністра, який у своїй політиці йтиме слідами Размараса. Численні саботажі та вбивства минулого року повсякчасно виходили з рядів мусулман, так що ця релігійно-терористична організація почала щодекуди нагадувати колишніх російських народовольців, тільки що діяльність мослімів скерована виключно проти чужих впливів. Саме братство було при його заснуванні зовсім інакше задумане, і тільки політичні обставини надали йому терористичного обличчя.

Засновником братства був Шейк Гассан Ель-Банна, народний учитель з місцевості Ізмаїлія над Суезьким каналом. Він був озлоблений несправедливим використуванням робочої сили свого народу, тож надав братству забарвлення соціалістичного робітничого руху з підкресленими національними й релігій-

ними тенденціями. Метою братства було піднести духовий і матеріальний рівень єгипетського робітника. На домагання всемогутнього Суез-канального товариства, що йому ця робітнича партія почала вже бути невигідною, Гассан Ель-Банну, який визначався великою красномовністю й організаційним хистом, переведено до Каїру. Але там Гассанові дуже швидко пощастило відновити свою організацію, приєднавши до неї багато членів.

Гассан не проголосував якоїсь нової програми, а тільки велів зберігати закони корану, що єдині мають силу визволити народ і вірних з-під ярма чужого панування та з-під власної феодальної системи. Так цей рух розрісся незабаром поза межі Єгипту, набираючи загально-арабського та загально-мохаммеданського характеру. Сьогодні він має прихильників не лише в арабських краях, але також в усіх мохаммеданських державах, наприклад, в Ірані та Пакистані. Тут треба підкреслити, що в усіх тих країнах партії в західноєвропейському розумінні майже не грають ніякої

ролі. Політичні змагання йдуть тільки лінією релігійної приналежності до різних віровизнань та мюсулманських сект (шиїтів та суннітів). Єдиний виняток становить комунізм, що його інтернаціональні та антирелігійні засади довгий час погано сприяли його поширенню між мюсулманами. Тим то й Москва дозволила в себе свободно розвиватися за допомогою мюсулман, вишколених у комуністичній ідеології, переважно курдів з Азербайджану та Туркменістану, здобувати впливи в Ірані та в арабських країнах.

В Каїрі Гассан Ель-Банна зустрівся з молодою партією Вайд, що також поборювала панування паші, але не спиралася на релігійні засади братства мусулман. Обидві ці партії стояли в різкій опозиції до існуючої тоді урядової партії Сад.

Перед боротьбою за Палестину братство мусулман мало понад 12 мільйонів прихильників і пропонувало кинути в боротьбу проти Ізраїлю 20 мільйонів арабів. Мала бути проголошена свята війна. Армія мала озбротитися рештками воєнного матеріялу, що його залишили альянти й німці в північній Африці. Німецькі інструктори й старшини, які втекли з полону, були готові перебрати організацію армії. Але партія Сад відкинула

цю пропозицію. Братство мусулман думає, що це англійський та американський впливи примусили єгипетський уряд до цього антінаціонального рішення.

З того часу починається запекла ненависть братства до Сад та англосаських держав. Починаються саботажі проти жіздів та їхніх колляборантів. Їхнім завершенням є в 1948 році вбивство садівського міністра Нокраша Паши.

Хоч братство здобуло з потерпів та від своїх кооперативів велике майно, проте Гассан Ель-Банна відмовився від усякого особистого збагачення. Він мріяв про створення нового каліфату, через це й попав у конфлікт із королівським двором. Братство заборонено, тисячі його членів ув'язнено, а самого Гассана вбито.

У міжчасі партія Вафд сполучується з братством мусулман, і вони здобувають перемогу в наступних виборах. Уряд перебирають вафдисти, бо мусулмани не мають політичних амбіцій. Новий прем'єр-міністр Мустафа Нагас Паша випускає на волю мусулман і дозволяє розвиватися братству.

Але мусулмани невдоволені урядованням вафдистів. Вони не прикоротили панування фев达尔них панів і, проголошуючи назовні націоналістичні у політи

ку, в дійсності не визволилися з-під впливів англійців. Найкращий доказ, — кажуть мусулмани, — постава уряду в останньому єгипетсько-англійському конфлікті. Насправді ж єгипетський уряд перебуває в такій самій ситуації, що й уряди інших арабських держав, які зовні голося націоналістично-шовіністичні гасла, але всередині коряться англійським впливом, дають, що вони нічого не вдіють у своїх країнах проти них.

Хоч братство мусулман по смерті Гассана Ель-Банни розкололося, все ж воно існує дійсно, як свідчать останні події, мас фанатичних, на все нава-

жених, членів. Його провідником є тепер колишній редактор органу братства, судя Сале Ахмадай.

Братчики — переважно освічені люди, які вбачають у повороті до справжньої віри ісламу відродження приспаних сил, що криються в арабській расі. Їхній рух є випливом справжнього патріотизму. Пригадуючи собі колишню силу ісламу, що дала йому змогу переступити межі Азії й Африки та продістата-

тися аж до серця Європи, вони мріють про те, щоб тепер стати третьою світовою силою поміж східнім і західнім бльоками.

Г. В.

ЧИ ЗНАЄТЕ, ЩО...

— в 1950 р. було вибраних 18.712 королівен краси.

— Маргарета Трумен, дочка американського президента, заробила в минулому році на своїх концертах кругло 100.000 доларів, саме стільки, скільки виносить річна нетто-платня її батька.

— Анна Болейн, друга жінка англійського короля Генрика VIII, мала на лівій руці 6 пальців.

— пані, що розпроваджують гостей на місця у паризьких кінах, не одержують за те ніякої платні, а мусять задовольнятися датками „на чай”.

— одіж звичайного чоловіка важить чотири разів більше, ніж одяг жінки.

— китайці щойно в 1644 р. почали носити коси на знак їхнього поневолення манджурсько-монгольськими володарями.

— попередником в'язаної краватки був хорватський вояк, який впровадив її в Німеччині зараз після 30-літньої війни. Її теперішня назва походить від первісної назви „кроат” (німецька назва хорвата).

Лист з Англії

Лондон, 1951.

Шановний Пане Редакторе!

Пишу до Вас цього листа, бо Ви просили написати Вам дещо про Англію та Лондон. Може дивне воно — писати листа замість статті, але я не журналіст, ні письменник, і мої думки можу передати хіба тільки листом.

Я вже понад два роки живу в Лондоні, тож відомо, — деякі враження призиралися й деякі глибоко, а то й боляче, вбилися в пам'ять і серце.

Що край, то звичай! — каже наша приповідка. Ці слова дуже підходять до Англії й англійців. Живучи між цим народом, аж надто часто відчуваємо, що це народ інший від нашого, не все нам зрозумілій, дивний. Ні злий, ні добрий, лише дивний. Багато речей є тут прекрасних і великих. Багато прикмет душі й характеру англійця можуть нас захопити. Але, зустрівшись близче з англійцем, живучи з ним день-у-день, ви помітите, що в нього є й хиби, які вас просто розчаровують.

Ми бачили вже шматок світу й маємо досить причин, щоб не захоплюватись усім чужим тіль-

ки тому, що воно чуже. Ми знаємо вже, що справжньої краси нам ніде не знайти, хіба що в нас, на нашій Україні.

Перше, що вразить тут, у Лондоні, — на вулиці та в житті, це мряка, хмарність і холод. Бувають у літі й соняшні, часом і гарячі дні. Але сонце глядить і гріє вас крізь сіру заслону мряки. Немає тут ясної, прозорої блакиті неба, що до неї ми звикли вдома. Коли ж на хвилину сонце погляне на вас з ясного неба або замерехтить ніч безліччю зірок, то лиш на те, щоб знову закрити всю цю красу мрякою. Море, що облило довкола цей край і його безмежні простори, впливає на клімат, на вдачу, на характер цієї країни та її великого народу.

Бо хто ж такі англійці? Це люди півночі, володарі моря. Холодні, зрівноважені, розумні, замкнені в собі. Бурхливі хвилі не дозволяли на довгі роздумування, на пустомельство, на милосердя. Віки таких переживань створили расу людей, що ще недавно панували над світом. Люди ж тієї раси зійшлися на той острів з далеких сторін. Цей край, мов зачарований замок, мавив до себе людей ще здав-

на, ген перед Христовим Різдвом. Відхилити цей серпанок мряки, здобути земні багатства цього острова й мати можність продіставатися звідсіля в інші, дальші країни, — це була мрія багатьох одчайдухів. Зі зброєю в руках, по трупах і крові, йшли ці завойовники з усіх країн тодішнього культурного світу. Вони осідали на здобутих землях, приносячи свій соціальний лад, свою мову, свою культуру. Там вони мішалися з автохтонним населенням і створювали новий народ, що до нього всі вони вклалали свою частину.

Приблизно в часі народження Христа римляни зайняли велику частину теперішньої Англії. Першим був там Юлій Цезар, потім полководці Трояна та інших римських імператорів. У четвертому віці по Христі почалася інвазія германських племен, головно з данського півострова та з Норвегії. В десятому віці сильною хвилею попливла інвазія французьких племен з Нормандії. З цього муравлища завоювань, міжусобиць, воєн, повстань і релігійних переворотів, повстив сильний, експансивний англійський народ.

Який же характер витворило це специфічне географічне й кліматичне положення, ця мішаниця рас, культур і крові, ці віками невгаваючі війни, наїз-

ди, внутрішні незгоди, далекі виправи, відкриття й здобування нових частин світу?

На нашу думку, дуже характеристичними для англійської психіки є кілька англійських висловів: „Mind your business”, „Don't commit yourself”, „Take it, or leave it” (Пильнуй свого носа! Не зрадь себе! Роби або кинь це!) Це тільки приклад. Таких думок — народних мудростей є чимало. І просто дивно, як кожний англієць дотримується цих неписаних приписів.

Загально відомо, що англійці — консервативні в житті, але водночас поступові в учинках та думках. Англієць — холодний, наче замкнутий в панцир („Не зрадь себе!“). Він має вже вроджену здібність — уміти вичути і вибрати те, що корисне для нього особисто та для його народу. Відомою є висока політична виробленість англійського народу. Англійці — це не народ геніїв, бо їх не бачимо в англійській історії. Це народ радше розумної пересічі. Вже довгі століття навчаються в т. зв. коледжах: в Оксфорді, Кембріджі, Ітоні, Лондоні й інших містах. Розумні й послідовні вчителі витесують там усі прикмети англійського духа. Їх уже тільки вишліфовує пізніше життя з його часто ризикованими завданнями й обов'язками.

Будь холодним, — не зрадь себе! — Це стосується і погоди, і англійського життя. Англієць не любить демагогії та фраз. Він говорить мало й нецікаво. Він нелегко піддається співчуттю, до уваги бере тільки факти. Він руководиться логікою, фактами й власною користю.

На кожному кроці зустрічаєте вирахованість і холод, ніде не бачите тепла, серця, щирості. Немає сонця, бо воно за мрякою. Холод на вулиці, холод у хаті, холод у серці. Батьки живуть для себе, стараючись забезпечити собі старість і не дуже клопочучись дітьми. Пильний свого носа! Від перших днів живуть діти в окремих кімнатах, батько й мати заходять до них лише на те, щоб їх погодувати й покласти спати. Родинних ніжностей немає.

Кожна родина старається мати свій власний дім або винаймити т. зв. флат і не турбується сусідом, не дозволяючи також никому заглядати до себе. Гости приходять рідко і тільки на виразне запрошення, дотримуючись прийнятих форм і етикет. Гости для нас напричуд скромні. Розмови й забави нецікаві та розраховані на короткий час. Бракує тут радості, тісні безтурботної, соняшної радості, як бракує тут пахучої української ниви, травневої і парної, літньої

ночі, співу соловейка на калині й співу дівчини на перелазі, мішаного хору на „толоці” й музик на леваді.

І чи не цей брак сонця, радості, щирості й серця мстяється тепер на англійській імперії, що на наших очах так немилосердно маліє?

Англійці — добрі торгівці, калькулятори. Їхній промисл незрівняний. Високо вони розвинули банківські, кооперацію й ощадності та обезпеченів товариства.

Назагал вони — народ релігійний. Але у своїх релігійних почуваннях вони стараються мати крім серця також і розум. Це веде до вільнодумства, що його наслідком є велике число сект. Англійці не стидаються своїх релігійних почувань і свого релігійного світогляду. Часто вони виключно здаються на Божу все-могучість і доброту. Я знаю секту, що забороняє своїм вірним лікувати недуги лікарствами, доторучаючи їх лікувати вірою у все-могучість і всюдиприявність Бога.

На цьому релігійному підложжі, поєднаному з високою культурою, постав у Англії т. зв. скавтінг, що так живо прийнявся в нас під назвою Пластву.

Всупереч своїй консервативності й зарозумілості на себе, англійці вміють зробити в себе

місце вартісним і здібним людям. Часто лорди й дуки відсту- пали визначні місця людям скромного походження. Чембер- лен, Балдвін, Ллойд Джордж і багато інших — вийшли з ро- бітничих та селянських родів. Багато політиків, державних му- жів та підприємців вийшли з жи- дівського населення Англії. Зга- дати б тільки прем'єра Дізрае- лі, лорда Рідінга. Альфреда Мон- да, Самуеля, Ротшельда й інших,

Лондон — столиця Англії, мі- сто старезне й колосальне. Аж гнітить вас своєю величиною, а й характером не надто захоп- лює. Вулиці Лондону, назагал вузькі й брудні, кишать мурав- лицем народу. Високі кам'яни- ці — чорні від фабричних димів та ослизлі від мряки і до- щів. Бльоки, крамниці, контори, банки й уряди — набиті людьми. Бож 8 мільйонів мешканців живе в цих мурах. Всякі люд- ські душі мішаються в цьому кітловинні: злі, злочинні, нахаб- ні, — бо де ж є стільки злочин- ців і огидних звироднінь як у Лондоні, — і добрі, милосердні, що шукають порятунку для ці- лого людства і покаяння по чис- лених церквах і святинах та жертвують свої маєтки для ближ- них, а часто й для псів і котів.

Проходячи залями колосаль- них крамниць-магазинів, ви ба- чите, мабуть, найбільші й най-

краці в світі вистави та покази людської цивілізації і техніки. Стоси краму, одіння, споживчих товарів лежать перед вами. Ви можете їх оглядати свободно, не маючи обов'язку будь-що купи- ти. Але під час купівлі вас вра- зить не все чесна обслуга. Та- кі відомі в нас чесність, услуж- ність та солідність продавців — тут рідкість. Закупівля товарів — це в Англії досить неприємне заняття. Продавець і не стара- ється задовольнити вас щодо бажаної якості, ваги чи ціни. Він просто віддає товар за озна- чені гроші і часто робить таке враження, наче б старався по- збутися вас із крамниці.

У поїздах кондуктори викри- кують час-до-часу якісь незро- зумілі слова чи звуки, і навіть не стараються, щоб їх хтось ро- зумів. Майже за кожним рухом говорять „тгенк ю”, що вже пе- рестало означати „дякую”, а про- сто сталося звичкою. Ні урядов- ці, ні торговці, ні службовики транспорту не грішать чесністю, дають відповіді неясні, неточні і навіть нечесні.

Багато клопоту маємо з обра- хованням англійських грошей, ваг і мір. А вже ніякої критики не витримує англійське харчу- вання. Їжа однomanітна, несмач- но, невміло зварена. Вас ніколи не зbere охота зайди до ресто- рану, хіба що ви справді голод-

ні. Там не знайдете заспокоєння смаку, хіба тільки голоду. Вражає вас повний брак гострих і квасних страв та смачних виробів зі свинячого м'яса. По так званих барах, звичайно темних і брудних, нарід п'є пиво й горілку, стоячи, без усякої закуски. Всі англійці любуються в чаю та п'ють його безконечну кількість разів, — у дома, в праці, на вулиці і навіть у театрі.

Найбільша прикраса Лондону — це парки, городи й води. Це справжня краса. Безліч городців, лісків, озер і ставків, а до цього ще й Темза, роблять місто, закуте в цемент і мури, різномордним і гарним. В лісках і на травниках дозволено ходити по траві й лежати на ній. В озерцах і ставках можна купатися й плавати човном. Гайд Парк,

Ріджент Парк, Річмонд, Парк, Кю Гарденс — загально відомі. Найкращі місця Лондону — це околиці вздовж Темзи, від Чे-рінг Крос і Темпл почавши, аж до Вестмінстеру та нижче нього, по т. зв. Ембаркментах. Звідтіля на північ тягнуться величаві дільниці Трафальгар Скверу, цілого Вестмінстеру, Пікеділлі, Ріджент Стрітту, Оксфорд Стрітту, Марбл Арч, ст. Джемс Парк, Вікторія й інші. Всі вони чарують око й душу.

Ось так, Друже Редакторе, кинув я Вам на папір цих кілька вражень. Вони неповні й неглибокі, бо щоб їх зглибити, треба писати багато. Це тільки початки пізнання. Нехай уже другі пишуть більше й глибше.

Широ Вас здоровлю
Ваш М. Е. Л.

ЧОРНА ВОРОЖБА

Чого собі бажає советська Росія? Її мета ясна: розпорощити західній фронт та припинити західні зброяння.

Мабуть Советам пощастиТЬ, через глупоту західнього проводу, цю мету досягнути. Коли ж ні, тоді ми з певністю мусимо очікувати нового періоду безпосередньої небезпеки ще цього літа.

Коли ж ми перетриваємо це літо, то наразимося на новий небезпечний період дальших 12 місяців, коли то Советський Союз напродукує стільки атомових бомб, що несподіваним нападом могли обезвладнити Америку. Коли ж і ця небезпека, що її де-що недоцінюють, щасливо промине, тоді настане новий довгий період політичних нападів, сварень та гострого тиску на слабі місця, як, наприклад, Середній Схід, і він буде також дуже небезпечний.

Утеча до замку Чанга

У старовинних казках живе старовинна мудрість. А мудрість — якщо загалом існує в світі правдива мудрість — завжди вічно молода. Щоб мудрість ту стару зберегти вічно молодою, вигадано казки. Казки — це не історії для дітей, казки — це судини, що в них заховані слова мудрості на те, щоб залишилися назавжди молодими.

Одного разу жив у Китаї цісар, син неба і могутній пан землі. Одного вечора проходжувався він квітчастими терасами своїх садів та любувався красотою трояндowych кущів і запахом чудових квітів. Нагло підбіг східками й кинувся до царських стіп його слуга, начальний садівник і голосом, тремтливим від жаху, заговорив благальними словами:

— Могутній пане, — казав він,

— оттам у долі, як я підливав твої кущі троянд, раптом перед собою я побачив смерть: із-за дерева, слідкоючи за мною, мені — слузі твоєму — вона грозила п'ястуком; вона напевно наважилася життя мені узяти. О, пане, дозволь мені осідлати найшвидшого твого коня Зефіра, що мчить скоріш від західнього вітру, й дозволь, о, милостивий,

утікати до замку твого Чанга. Твій замок Чап'а захований у горах добре, там смерть мене не зможе відшукати. На твоєму Зефірі я буду там, ще заки місяць зійде,

— Бери верхівця й ідь, — рік цісар милостиво. — Щоб своє життя від смерті заховати, нічого жалувати нам не треба.

Мерщій до стайні кинувсьє садівник. За хвилю пролунав та й змовк срібний стукіт підків коня, що, наче лисаквка, забліс і зник на небосхилі.

Задумано ступав стежками поміж кущами цісар. Але нагло й він побачив на своїй дорозі смерть. Та володар не злякався смерті, а виступив назустріч їй і мовою грізною став казати:

— Чому лякаєш ти мені моого огородника і грозиш моєму слузі тут перед моїми власними очима?

Глибоко вклоняючись, смерть мовила:

— Вельможний пане, сину неба, прости мені, якщо тебе я розгнівила. Але ж слузі твоєму я не грозила. Я тільки знак здивування не встигла заховати, коли нежданно так побачила його серед кущів троянд. Сьогодні

вранці бо, як Господь усього не-
ба, ваш володар і наш, слугам
своїм розділював накази, садів-
ника цього доручено мені за-
брати з твого замку Чанга при
сході місяця, увечорі. Я тільки
дуже здивувалась, що я його ще
тут стрічаю, далеко так від того
замку Чанга...

Схилився низько володар, пов-

ний пошани перед невидним Па-
ном над життям і смертю, зами-
слившись, глядів він довго на
краялинку роси в червоному ке-
лиху троянді і думав: „Ось те-
пер найшвидшим верхівцем, я-
кого ніхто не може перегнати,
мчить чоловік, утікаючи від долі
— назустріч своїй долі.

(Переповів біл)

З ТОЇ ДИТИНИ ЩЕ ЩОСЬ ВИРОСТЕ!

Вісімрічний хлопчина Боб Діксон з місцевості Белтімор, залишившись в хаті сам один, пробудився ніччю від легкого стукоту у вікно. Він побачив в місячному сяйві злодія, що розбивши шибку, намагався влізти до кімнати. „Притомна” дитина висмикнувшись з ліжка, узбройлась у важкий слюсарський ключ та в гострий кухонний ніж та підпovзла до вікна. Як тільки злодій всунув голову й руку через дірку, хлопець з усієї сили вдарив його двічі ключем по голові та ще й на добавок вирізав ножем цілий пай м'яса з його руки. Злодій впав непритомний таки на вікні й так його застали, вернувшись з кіна, „щасливі” Бобові батьки.

* * *

— Вірте, що моя державна принадлежність цілковито впо-
рядкована,— заявив Альберт Айнштайн коротко журналістові.—
Для решти моого життя я є й залишуся американцем. Якщо після
моєї смерті виявиться, що мої теорії були правильні, тоді німці
скажуть, що я був німцем, а французи казатимуть, що я був
світовим громадянином. Однаке, коли б трапилося, що в моїй на-
уці щось не згоджується, то французи заявлять, що я був нім-
цем, а німці казатимуть: він був жидом!

Одноріг у садку

Соняшного ранку сидів один чоловік на веранді свого дому і споживав сніданок, коли нараз, піднявши зір від яєшні, побачив однорога із золотим рогом; одноріг преспокійно пожирав троянди, розцвілі в садку. Чоловік подався до кімнати, де ще спала його жінка, і розбудив її.

— У садку одноріг, — промовив він, — і пожирає троянди.

Вона розплющила тільки одне око і глянула на нього неприязно.

— Одноріг, це казкова істота, — сказала вона і обернулася спиною.

Чоловік зійшов поволі вниз, до садка. Одноріг був ще там. Він тепер пасся на грядці з тюльпанами.

— Ходи сюди, однороже, — озвався чоловік, зриваючи лілею і простягаючи її однорогові.

Одноріг з'їв її з бурмотінням. Гордо випроставшись, бо ж одноріг відвідав його садок, чоловік пішов знову до жінки і вдруге її розбудив:

— Одноріг пожер лілею!

Жінка підвелась у ліжку і кинула на нього холодний погляд.

— Ти дурень, — промовила вона, — і я велю тебе відвезти до божевільні.

Чоловік, що не міг стерпіти слів: дурень і божевільня, а вже ні в якому разі не міг їх стерпіти цього промінного ранку, коли одноріг був у його садку, подумав одну хвилину.

— Це ще буде видно, — сказав він і подався до дверей.

Потім він пішов ще раз до садка, щоб краще роздивитись на однорога. Але однорога вже не було. Чоловік сів посеред троянд і заснув.

Як тільки чоловік вийшов з хати, жінка встала з ліжка і швидко почала вдягатися. Вона була дуже зворушена, її очі блищали. Спершу вона покликала поліцію, а потім психіатра. Вона просила, щоб вони можливо якнайшвидше прибули до її дому і щоб не забули взяти з собою гамівну сорочку.

Приїхали поліцай і психіатр, розсілися по вигідних фотелях і стали з цікавістю роздивлятись на жінку.

— Мій чоловік, — промовила вона, — побачив сьогодні вранці однорога в нашому садку.

Поліцай глянули на психіатра, психіатр на поліцая.

— Він мені розповідав, що одноріг пожирає лілії.

Психіатр глянув на поліцая, поліцай на психіатра.

— Він бачив у нього золотий ріг посередині чола.

На вроочистий знак, що його дав психіатр, поліцай скочили зі своїх місць і кинулися на жінку. Важко було її перемогти, бо вона відчайдушно борюкалась, але нарешті все ж таки пощасти-

ло. Саме тоді, як її втягнуто в гамівну сорочку, чоловік повернувся до хати.

— Чи ви сказали своїй жінці, що бачили однорога? — спитала поліція.

— Звичайно, ні, — відповів чоловік. — Адже одноріг це казкова тварина.

— Це все, що ми хотіли знати, — сказав психіатр. — Ведіть її геть. Я дуже шкодую, пане, але у вашої дружини „не всі дома“.

Вони вивели її, хоч вона кляла й кричала, і замкнули там, де слід. А чоловік живе щасливо і мирно аж до сьогодні.

Мораль: не пошивай нікого в дурні, поки його не маєш за пазухою.

(Свєн Бобікевич)

НІМЕЦЬКІ ВТРАТИ В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Німецьке статистичне бюро повідомляє, що Німеччина втратила в другій світовій війні понад п'ять мільйонів чоловіків, жінок і дітей.

Армія втратила в боях убитими 3 мільйони людей, 500.000 цивільного населення згинуло під час бомбардування. При кінці війни було в Німеччині понад два мільйони воєнних калік.

Пересічно, під час 2240 денного тривання війни, падало щоденно 2.500 вояків (тут вчислені також важко ранені).

Іван і Петро, двоє однолітків, ненавиділи себе з маленьку: в народній школі і в гімназії. По складенні іспиту зрілості вони розійшлися: Іван вступив у військову академію, а Петро на богословію. По двадцятьох роках вони несподівано зустрілися в поїзді — один у рясі з єпископським хрестом, другий в генеральському одязі. Але давня нехіть і бажання допекти собі взаємно ні в одному з них не заумерли. Чемно всміхнувшись, єпископ питав:

— Пробачте, пане контролер, чи цей поїзд іде в напрямі Авінйону?

Генерал аж позеленів із злости, але опанувався, і також ласкаво всміхаючися, відповів:

— Ні, шановна пані, цей поїзд не іде до Авінйону...

* * *

До найелегантнішопо мюнхенського ресторану зайшов недавно молодий чоловік та, приступивши до оберкельнера, втиснув йому в руку марку.

— Я прийду сюди зараз із двома жінками. Скажіть, будь ласка, коли я питатисьму за вільним столиком, що у вас всі столи зайняті. Я піду тоді до дешевшого ресторану...

* * *

Двоє мухаммедан розмовляють про повітряну комунікацію.

— Не розумію, чому ти боїшся іхати літаком, — говорить

ЖИТТЯ

перший. — Сьогодні літунська комунікація найбезпечніша з усіх. А при цьому, якщо прийде твоя година, то Аллах знайде тебе скрізь — байдуже, чи ти будеш на землі чи в повітрі.

— Це слушно, — відповідає другий. — Але, уяви собі: я саме перебуваю в повітрі, а тут нагло Аллах шукає літуна...

* * *

Один чоловік з Нью-Йорку купив собі скриньку цигар із обезпечив їх проти вогню. Викинувши цигари, він пішов до обезпеченевого товариства та зажадав грошей. Товариство відмовилося й справа опинилася в суді. Суд признав слухність обезпеченому. Товариство мусіло виплатити йому грощи.

Але після цього внесло скаргу обезпеченеве товариство, обвинувачуючи обезпеченого, „що він нарочито підклав вогонь під обезпеченений предмет“. Цим разом виграло процес товариство. Суд засудив обезпеченого на три місяці в'язниці.

* * *

Пані Елеонора Вайт з Міямі (Флорида) внесла недавно просьбу — дати їй розвід із чоловіком, що її злочинно покинув.

ГУМОР

— Мій чоловік мене обманув,
— сказала судді, — заявляючи
під час балю, що йде тільки по-
глянути, чи не забув бувало клю-
ча в авті. Пішов і вже більше
до мене не вернувся.

— Коли це сталося? — запи-
тався суддя.

4. лютого 1929. року! — зву-
чала відповідь.

Швидко, сердега, опам'яталася!

* * *

Син сіцлійського селянина, Онофрій, закохався у 18-річну Анну. Тому що батьки дівчини не хотіли дозволити на весілля, він рішив викрасти свою любку. Одного вечора хлопець враз із товаришами підкрався під вікно Анни. Але дівчина, замість ви-
бігти напроти, перелякалася, і зга-
сила світло. Хлопці однаково від-
найшли ліжко та, обмотавши дів-
чину перинами, понесли її до Онофрієвої хати. В Онофрія бу-
ло досить глупе обличчя, коли побачив при свіtlі, що приніс
собі не дівчину, а її старого бать-
ка. Дівчина ж зі страху шугну-
ла була під батькове ліжко.

* * *

Мр. Тоні Рой помітив у Ган-
стентоні (Норфолк) на смітницьку
тіло мертвої, голої жінки. До-

краю переляканій покликав по-
ліцію. Негайно з'явилася ціла кри-
мінальна комісія, що ствердила,
що на смітницьку лежить виста-
вова лялька, яку викинув один
салюн мод.

* * *

Англійський блошаний цирк
загрожений у своєму існуванні:
йому бракує артистів. Щоб роз-
добути 12 бліх, прийшлося да-
вати оголошення аж у газету.
«Модерні дисенфекційні засоби
винищують усі людські блохи»,
— скаржиться директор цирку,
Біллі Гейнер. Блоха може ви-
ступати в цирку тільки три мі-
сяці. Після цього її ніжки штив-
ніють і її артистична кар'єра кін-
чається. Всі намагання — пле-
кати блохи в неволі, не вдали-
ся. Клопіт Гейнера не будь-який,
йому ж треба виступати з цир-
ком на Фестівелі офф Брітен.

* * *

Італійський медичний журнал
проголосив наслідки досліджен-
ня бактерійного стану поверх-
ні грошових квитків, стерджу-
ючи, що на поверхні одного гро-
шового квитка середньої вели-
чини нараховано 600.000 найріз-
номірних бациль, у тому чис-
лі — й дуже небезпечних. За-
раз наступного дня по опублі-
куванні статті римські касири зго-
лоили домагання — признати їм
додаткову заплату за небезпеку,
що на неї вони наражуються,
виконуючи свою працю.

Таємниця втечі Геса (найсенсаційніша подія з-перед десятьох років)

10. травня 1941. року заступник Гітлера і його найвірніший співробітник, Рудольф Гес, самовільно втік літаком до Англії. Його втеча лишилася найбільшою загадкою другої світової війни. Не вияснив її світові навіть нюренберзький процес воєнних злочинців, що судив також Геса. І тільки недавно опубліковані документи відкривають занавісу.

9. травня 1941. року прибув довголітній адъютант Гітлера, Юлій Шавб до Мюнхену, щоб там відбути свою десятиденну відпустку. Але вже 10-го травня вранці його викликали телефонічно до резиденції Гітлера в Берхтесгадені. Прибувши, він зустрічає особистого слугу Гітлера, Лінг'є.

— Що сталося, Лінг'є? — питается затривожено.

— Ти мусиш негайно явитися у фюрера, він жде вже на тебе кілька годин.

Гітлер ходить по своїй робочій кімнаті, тримаючи руки на спині. Почекавши скріп дверей, обертається. Його обличчя смертельно бліде. Він веде адъютанта в лівий кут кімнати, що в ньому стоять софа і м'які фотелі.

— Сідайте, Шавб, сталося щось жахливе!

Гітлер дивиться на свого адъютанта гостро й допитливо.

— Я переконаний, що ви не

вмішані в цю справу. Гес утік до Англії.

— Хто? — Шавб не вірить своїм вухам. — Рудольф Гес?

— Так, мій заступник, Рудольф Гес...

— До Англії?

— Так, до Англії, що з нею ми воюємо, — простогнус Гітлер і далі ходить по кімнаті, знervованний до краю. Його адъютант Пінч приніс мені сьогодні його прощального листа, що в ньому Гес ставить мене перед доконаним фактом. При цьому він зовсім не вміє літати і ніколи в світі не знайде своєї мети. Або скрутить в'язи, причалючи... Чи ви чули про те, що він уже здавна носився з таким пляном? Я хочу прочитати, що дурак пише.

Гітлер витягає з кишені поганяний папір і читає:

— Мій фюрере! Як ви дістанете цього листа, я буду вже в Англії. Ви можете собі уявити, що рішатися прийшлося мені

нелегко. Бо людину понад сороківку в'яже вже з життям багато більше дечого, ніж двадцятирічного...

Гітлер опускає листа: „Тисячі падають у наших походах щодня, і сотні тисяч втратять ще своє життя, а мій заступник оправдується вузлами, що його в'яжуть із життям, роблячи свої дурощі. Він везе мої мирові пропозиції і вірить, наївний, що англійці їх скоріше приймуть, якщо він сам їх завезе. І це все тоді, коли вже визначений день акції „Барбаросса”.

Шавбові йде мороз поза шкру, бо він знає, що акція „Барбаросса” — це похід проти Росії.

— Лиш безумний може думати, що Черчіл захоче в цьому моменті погодитися на мир. Він видобуде з Геса наші воєнні пляни і повідомить про них Сталіна... Мій Боже, що то дурак може накоїти!

Гітлер важко сідає на софу.

— Скажіть, Шавб, чи ви не знаєте, в кого міг Гес раніше радитися?

Шавб мовчить. Він знає, що значить бодай побіжно згадати в цьому моменті якесь прізвище.

— Цей вчинок може мати фатальні наслідки, — падькається Гітлер. — Подумайте, тепер, коли ми про це говоримо, Геса приводять до Черчіла, і цей зчиняє крик на ввесь світ, що я пі-

слав до нього мого заступника, просячи в нього про сепаратний мир. Це чус через радіо Муссоліні. Очевидно, він думатиме, що ми ведемо акцію поза його плечима, і зараз також запропонує англійцям мир...

Гітлер знову зривається і починає бігати по великому килимі. — Я мушу негайно післати до Риму Рібентропа і сказати дуче зовсім одверто, що мій заступник збожеволів... Але це не єдина небезпека. Уявіть собі, що буде, якщо англійці нагодують Геса плюями, які по slabлюють волю, і поставлять його перед радіоголосник. Ціла Німеччина знає його голос. Йому досить сказати, що я післав його до Англії, щоб привернути світові міри. Тоді Черчіл може велико-душно заявiti, що він розгляне мої пропозиції. Чи знаєте, який вплив матимуть ці слова на наших вояків в окупованих країнах?

— Це справді божевілля, — говорить півголосом Шавб.

— Я переконаний, що Гес поїхав у добрій вірі, він хоче як найкраще. Але його божевілля... Він просто не розуміє, як дуже він шкодить Німеччині.

Останні слова говорить Гітлер, стоячи перед великим вікном. На горах блищає ще сніг. В кітловині біліють селянські хатки, опоясані соковитими весняними

луками, що купаються в промінню сонця.

До кімнати входить райхсляйтер Борман, також блідий, здепревований.

— Не дивіться так розпучливо, — говорить Гітлер. — Я муши знати докладно все, що в'яжеться з льотом Геса. Переслухайте негайно адъютантів і секретарок. Складіть мені звіт.

Це почалося на вісім місяців скоріше

Коли перед 18-тма роками, в ляндсберзькій тюрмі, Гітлер уперше диктував Гесові свій „Майн Кампф”, йому врилися на все в пам'ять слова: „Якщо призадуматися над теперішніми можливими союзниками Німеччини, то насувається переконання, що Німеччині лишається тільки один реальний союз — з Англією.”

Гес переконаний, що англо-сакси не зрозуміли інтенцій Гітлера, що замінював Чехо-Словаччину в забороло проти большевизму, діючи як пробоєвик їхнього власного світу. Вони сприйняли пакт Німеччини з СССРами за добру монету, і навіть по розбитті Польщі й Франції відкинули мирні пропозиції Гітлера. Але тепер, безпосередньо перед вибухом війни між Німеччиною і Советами, крайня пора вияснити їм цю справу. Якщо вони не вірять запевненням Гіт-

лера, то він, його заступник, особисто пойде до Англії і переконає англійців про потребу спільноти боротьби з большевиками.

Ще на вісім місяців перед своїм вдалим льотом Гес рішається особисто прибути до герцога Гамільтона, близького свояка королеви. Він був гостем Геса в Берліні під час олімпійських ігриц. Тоді ще, восени 1940 року, перебуваючи на курорті в австрійській місцевості Гальсбах, Гес диктує секретарці свою промову до Гамільтона та його штабу. З того часу подавано Гесові щоденно телефонічні повідомлення з метеорологічної станції в Берліні про стан погоди. Сам Гес проводив свої вільні години над конструкційними плянами нового типу літака Мессершмідта, що давав би можливість відвувати дальші подорожі, без допомог другого літунна.

Гітлеруважав Геса за поганого літуни й особисто заборонив йому літати. Ця заборона була загально відома. Знав про неї також особистий знайомий Геса, відомий конструктор літаків, проф. Мессершмідт. Отже, коли Гес попросив його вперше, восени 1940 року, дати йому літака, Мессершмідт відмовився.

— Уявіть собі, вам щось стається. Що тоді скаже мені фюрер? Голову увірве.

— Людям, що їх так дуже потребується як вас, голови не вривають! — заспокоїв його Гес.

Вкінці Мессершміт дався намовити й дав Гесові літака. Гес негайно зарядив його перебудову, згідно із своїми плянами.

Перша спроба

Найрадше хотів Гес прибути до Англії під Різдво, як різдвяний янгол. Але погода в другій половині грудня була дуже мрячна. Щойно в першій половині січня прояснилося. 10. січня наступає перша спроба старту.

Під час того, коли Гес пробивав своїм літаком мряку понад Франконською Юрою, прямуючи до Північної Німеччини, його все ще очікують на аеродромі кримінальний радник Люц та його адъютант. Гес велів їм ждати п'ять годин. Якщо він в тому часі не вернеться, вони мають спокійно йти додому. Але Гес вернувся вже по трьох годинах. До цього примусила його погана погода.

А вміжчасі переговори окружною дорогою

Ще восени 1940 року Гес просить свого приятеля д-ра Гавсгофера, що має тісні зв'язки з англійськими консерватистами, написати листа до Англії та підготувати ґрунт до переговорів. Цього листа він висилає через

німецьке посольство в Мадриді. Ранньою весною приходить відповідь. Колишній високий комісар Ліги Націй в Данцигу, швайцарець проф. Буркгард, запрошує Гавсгофера до Женеви та передає йому англійські умови миру. Вони такі:

1. Привернення самостійності західноєвропейських держав.
2. В південній та південно-східній Європі Англія зацікавлена тільки в самостійності Греції.
3. Німецькі колоніальні домагання не натраплять на поважніші труднощі, під умовою, що Німеччина обмежиться до своїх давніх колоній.

Але найважливішою передумовою миру — є привернення особистого довіря між Лондоном і Берліном.

Гавсгофер розуміє, що йдеється тут про усунення Гітлера, але Гес, запалений націонал-соціаліст, коментує умови Лондону інакше: Лондон, мовляв, готовий дати Німеччині вільну руку на Сході. Справа тільки про особисте довір'я і його він досягне, особисто поїхавши до Англії.

Про що світ не знає

Гес далі чекає на добру погоду. Вміжчасі відбувається засідання ляндстагу. Після засідання Гес дуже довго, просто надзвичайно довго, говорить з Гітлером. Можна догадуватися, що

він здавав звіт Гітлерові з поїздки Гавсгофера. Можливо та-кож, що він просив Гітлера про дозвіл поїхати до Англії. Бо те, що Гітлер був заскочений льо-том Геса й ціла його пізніша гра, ще не доказ того, що він не знат про все це раніше. Гіт-лер умів бути добрим артистом.

Лист без адреси

6. травня 1941 року Гес робить другу спробу поїхати до Англії. В товаристві свого звичайного оточення: адьютанта Пінча, Пля-цера, Люца та шофера Ліппер-та, він іде на авгсбурське лето-вище. Гес сідає в літак, а всі ін-ші ждуть на нього в авті. Ждати приходиться довго. Хтось сягає вміжчасі до кишень в дверцятах авта та витягає грубого листа без адресата. Адьюант розри-ває коверту, читає і блідне, „Панове, — каже, — ми ждемо на-дармо, наш шеф поїхав до Англії!” Це був лист, призначений для Гітлера.

Але й цим разом Гес верта-ється, бо загубив був напрям. Коли йому показують роздертого листа, він сміється: „Нікому про це не говоріть, діти!...”

10. травня

О год. 4 пополудні Гес виїхав своїм автомобілем до Авгсбургу. Всі-даючи до літака, він подав сво-му адьютантові білий коверт і сказав: „Ви ждіть на мене до

години семої. Якщо я не вернуся, їдьте до Берхтесгадену й пере-дайте цього листа особисто Гіт-лерові”. Цим разом Гес уже не вернувся.

Адьютант передав листа і за-раз був ув'язнений. Те саме сталося з іншими товаришами подорожі та секретарками Геса. Вони опинилися в тюрмі, а потім у концентраційному таборі.

Незвичайний гість

Гес виїхав з авгсбурського ае-родрому о год. 17,45 двомоторо-вим літаком Ме 110. По двох го-динах минув побережжя Північ-ного моря та останні німецькі

Гес перед відлетом до Англії

стежні човни. О год. 21 був уже над шкотським побережжям. Але тому, що на його думку причалювати було ще завчасно, він майже годину крутився понад морем. О год. 22,8 він знову полетів до Шоттії.

Доля хотіла, що герцог Гамільтон, до якого Гес їхав, був саме командантом прибережної ле- тунської ескадри та перший дістрав повідомлення про наближення ворожого літака. В погоню вилетіли винищувачі, але приближуючись вони завважили, що ворожий літак загорівся і впав.

Англійський селянин Дейвіл М'Лін саме вибирається спати, коли зовсім близько помітив спа- даючий літак. Кинувся до дверей та у віддалі 200 метрів по-

бачив на землі машину в полуї. Негайно після цього спостеріг спадуна, що спускається надолину. Думаючи, що це шпигун, він підбіг до спадуна з лямпкою та кием. Але спадун був зранений і не думав битися. Отже, селянин допоміг йому зайти до хати. Незабаром позбігалися сусіди й прийшла поліція.

Проковтнувши трохи чаю, Гес прийшов до свідомості та заявив, що він називається Горн, є сотником німецького летунства, та приїхав в спеціальній місії до герцога Гамілтона, що його по-сілість знаходитьться у віддалі двадцять кілометрів.

Гесові дали пів години відпочинку, а опісля перевезли до бараків у недалекій місцевості Мерігіл.

(Далі буде)

НЕСПОКІЙНІ СНИ ВЕЛИКИХ ЛЮДЕЙ

Люди, що в їхніх руках лежить доля мільйонів, рідко коли мають спокійний сон. Їх мучить або безсонниця або сонні марива.

Російський психолог Рахманінов говорить, що Сталін майже що-другу ніч снить про козака, що підповзує до нього з великим мечем, намагаючись відрубати йому голову. Президент Трумен від початку корейської війни бачить у снах жахливі картини упадку західної культури. Трі'ве Лі часто будиться під час сну, бо йому здається, що будинок Об'єднаних Націй валиться. Тіта лякають у снах лявіни, що котяться з гір.

Відомо, що недавній американський міністер оборони Форестел мав у снах такі жахливі візії нападу большевиків на Америку, що перестав уже був відрізняти сон від дійсності та в нападі страху вискочив через вікно й забився.

А М Е Р И К А

(Неретушовані світлини з американського міста)

„Як вам любиться Америка?” — це звичайне питання, що ним витають вас, нових емігрантів, давні земляки на американській землі. За цим питанням слідують дальші: чи в краю були „кари” (авта), телефон, кіно та подібні винаходи, які тут, в Америці, є буденним явищем. „А тепер послухайте, я вам покажу таку скриньку, що говорить та співає. Тільки не бійтесь, в ній ніхто не сидить. Це радіо!”

Спочатку вас дивує ця найвідомість наших давніх емігрантів, але коли призадумаетесь, то зрозумієте цьому причину. Це ж колишні мешканці карпатських та підкарпатських сіл, що двадцять, тридцять, або й більше років тому приїхали до Америки і щойно тут побачили й зажилися з цими культурними надбаннями та й не уявляють собі, що такі речі, як телефон та радіо, існують уже й на рідних, призабутих, землях.

Коли дивлюся на цих старих, перших пionерів українського життя в Америці, що живуть тут розмірно в достатках та вигодах, то й вірити не хочеться, що вони були такі самі бідні селяни

з Лемківщини, Бойківщини та інших земель України, з якими ми ще недавно зустрічалися на рідній землі. І не дивно, що тільки малий відсоток з них тужить ще за батьківським чи дідівським домом; за рідним селом, і повернувся б туди, якщо були б для цього сприятливі умовини. Інші вже засмакували вигідного життя в Америці і їх уже не манить солом'яна, рідна стріха. Бо й що ж їх має манити? Важка, майже безплідна праця на куснику підкарпатської землі? Рідна хата без культурної обстановки, що до неї вони вже привикли? Болотисті шляхи, що по них треба ходити пішки або їхати возом? А тут маєш свій „гавз” із кількома „румами”, ідеш собі вигідно „басом” або власною „карою”, відпрацюєш вісім годин у фабриці та сидиш собі вигідно в хаті, в „таверні”, чи „салоні” при склянці пива. А жінка відкриє кілька пушок консерв і за пів години має готову їжу, варену на газовій кухонці. А сентиментальність до колишнього батьківського дому і романтика рідного села, це здебільша притаманність молодечого віку, який

не знає старокраєвих гараздів. Вони поволі затрачуються під впливом нового оточення, нових вражень, і відживають хіба тільки під впливом торжественних свят і оповідань новоприбулих.

Але одне треба признати нашій старій еміграції: ці, колись національно мало свідомі, бідні пришелці затримали своє національне й релігійне „я”, не винародовились, не збайдужніли до свого народу, як це зробило чимало інших національностей, от хоча б німці. Із самого важко запрацьованого гроша вони побудували церкви, народні доми тощо, і то так тут в Америці, як і там у рідному краю, пересиляючи туди на різні народні потреби тисячі доларів. Вони західвали тільки виховати своїх дітей на свідомих свого походження громадян. Правда, не всі, але значна більшість. І коли б

не приплів нової еміграції, що вливає свіжу, нову кров у старий організм, то, мабуть, за двадцять-тридцять років українство на американській землі почало б зникати. Залишилися б церкви, але в них треба було б відправляти в американській мові, осталися б народні domi, але в них ви не почули б української мови. Залишилися б замериканізовані українські прізвища, обряд у церкві, та й тільки всього. Бо молоде покоління, подружжене з чужинцями, лиш у дуже малому відсотку залишилося б свідоме свого національного походження.

І хто мав занятися національним вихованням дітей? Батьки й матері були ввесь день на фабриках, а діти росли й виховувалися під впливом чужого оточення, що жило вже в красних умовинах, через те ѿ притягало молоді дитячі уми. Треба було дитячих садків, треба було великого зусилля, щоби врятувати молоде покоління. Треба було українських шкіл та впливу на батьків, щоб посилали до них своїх дітей. А тут провідна верства бу-

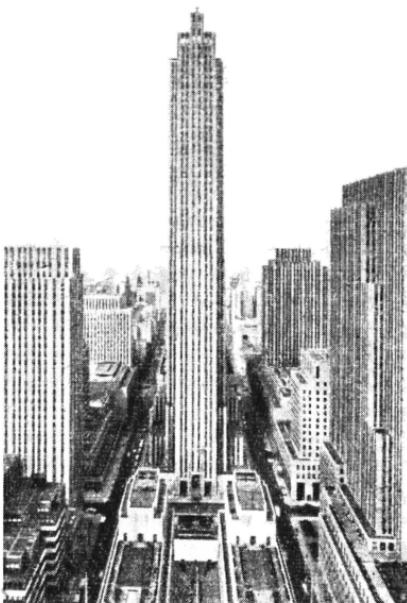
Фрагмент вулиці в Нью-Йорку

ла нечисельна й також підпадала під чужі впливи, заманена багатством американського життя. Не малий вплив мало й те, що в нас, на рідних землях, не було власної держави. Коли б ми вдома були господарями, то й в Америці, серед нашої еміграції, було б повіяло іншим духом.

Американська молодь

Перебуваючи в Німеччині, нас немило вражала поведінка німецької молоді — розгуланої, крикливої, мало здисциплінованої. Але в порівнянні з американською — німецька молодь ще куди краща. Коли в трамвай чи автобус сяде кілька хлопців — учнів чи студентів, то наповнять його таким криком і рухом, не наче б вони тільки одні мали право їхати. Я не бачив ще, щоб хтось із молоді зробив місце старшій людині, хіба що недавній ділест. Чемність в європейському розумінні серед тутешньої молоді мабуть не існує.

Але над молоддю тут дуже трясуться. Шкільні будинки велики, просторі, з гарними майданами й спортивними грищами. Перед школами, на вулицях, поліції кермують вуличним рухом, щоб вможливити молоді скорий перехід вулиці. окремі автобуси привозять і відвозять дітей. За невеликою оплатою молодь ді-

Нью-Йорк: Рокфеллер Центр

стає навчальні підручники. Словом, усе з комфорттом.

Я тільки не знаю, чому в школах залях великі вікна заслонені до половини, а молодь вчиться при електричнім свіtlі, навіть у найяскініші соняшні дні. Також вікна позачинювані. Шкільна наука не на високому рівні. Молодь не горнеться до науки, а демократичний лад не має засобів, щоб нагнати молодь до науки й дисципліни. Навчання поверховне. Головне, щоб дати моло-

ді сяке-таке поняття про світ. Головну увагу звертається на громадське й спортивне виховання. Футбольні змагання учнів — це в школі велике свято. Зараз же на другому пляні — кіно, телевізія й подібні легкі імпрези. Чи молодь читає й займається літературою і мистецтвом? Мабуть мало, бо статистика виявляє, що почитність книжок з кожним роком постійно меншає.

Я працював з молодими учнями, що приходили по наукі, щоб заробити собі кілька центів. Вони говорили повсякчасно про спортивні змагання й кіно. Але я ніколи не чув, щоб вони згадали про війну в Кореї, де гинуть їхні товариши. Звичайно ця тема дуже цікавить молодь. Їм не було також цікаво спитати мене, чужинця, якої я національності, з якої країни приїхав, чому покинув свою батьківщину. Їх цікавило тільки, чи я ходжу на футбольні змагання та маю телевізійний апарат.

Психічне наставлення молоді відбивається також на її вбранні. Дівчата в довгих штанах із підкоченими ногавицями — взимку, та в літі — в коротеньких спортивних штанцятах, повище колін. На грудях блузочка, або

тільки перепаска. За це хлопці обов'язково у довгих штанах. Хлопці й дівчата часто вибраються в блузки з комбінованих різникольорових яскравих тканин, частенько з написом школи, що до неї вони ходять (на грудях або на плечах), а нераз з рекламою якоїсь фірми, вишитою великими буквами на плечах. Таке вбрання дуже вигідне на майданах. Молодь почувавтесь в ньому свободно, аж надто свободіно. В роті невідступна ґума або цигарка. Йдучи до школи несуть книжки, спіткі й сніданок в обох руках, перед собою. Течки носять тільки діти з народної школи, в середніх та вищих школах — це не годиться. Байдуже, що це вигідно, головно в часі дощу чи сніговій.

Знання молоді характеризують такі приклади: Одну студентку, еспанку з Панами, питалися її колеги на американському університеті, в котрій частині Африки лежить Панама. Знову ж студентку - німку питалися, в котрім стейті Америки лежить Джермені. Чого ж маємо дивуватися, що пересічний американський громадянин не знає зовсім нічого про Україну.

Ос. Залесъкий

З історії Українського Рівенського Округового Музею

Загально відомо, яке велике значення має та яку ролю відіграє музей у культурному, національному та освітньому житті народу. У ньому зберігаються пам'ятки з найдавніших часів історії людства й світу, його духової і матеріальної культури, експонати природних багатств, рослинного та тваринного світу, накінець писані та друковані твори людей і їхнє художнє мистецтво.

У нас на Україні, так багатій в історично-культурні пам'ятки давно минулого, музейництво почало розвиватись не так давно, хоч збирачів та аматорів старовини в приватному характері було немало і в попередніх століттях. Справжній науковий підхід до цієї справи почався щойно в XVIII і на початку XIX століття. Наші князі, а пізніше магнати, зберігали припадково знайдені археологічні й історичні експонати чи геологічні скаменілості у своїх недоступних замках, палацах тощо. Там були вони сховані перед людським оком і перед науковою. Однак з більшого часу постають і в нас на Волині невеличкі музеї. І так до

30-их років нашого століття, ми мали вже на Волині прекрасні музеї, а саме: Ліцейний музей в Крем'янці, воєвідський музей в Луцьку, музей в острізькому замку, що його оснував невтомний працівник, проф. Новицький. В 1936 році основано спільними силами невеличкий музей краєзнавчого характеру в Дубні, що з браку матеріальної підтримки та належної опіки в останньому часі дуже був підутив і стратив цілком свою вартість. В тому ж часі, заходами відомого дослідника Волині та автора „Річника Волинського”, поляка проф. Гофмана, постав у Рівному рільничий музей і почалась при допомозі шкіл акція зборок археологічних пам'яток.

З приходом советів відразу постало в Рівному кілька дрібних музеїв, до яких привезено багато експонатів, пограбованих по палацах волинських магнатів і панів. Таким чином постали в Рівному: „Музей Мистецтва”, „Дом Культури”, „Краєзнавчий Музей”, і т. п. Щодо Краєзнавчого Музею, до якого і я був заангажований як бувший делегат Головного Державного Ар-

хеологічного музею у Варшаві та інших музеїв Польщі, то він був аж надто маленький, щоб про нього було можна щось сказати. Директором цього, т. зв. Краснавчого Музею, став партієць Славбоспіцький, людина симпатична, що в справах науково-археологічних цілковито не орієнтувався. Хоч він улаштував декілька експедицій та перевів кілька викопалиськ, що дали чимало експонатів, однак праця музею мала виключно пропагандивно-політичний характер. В 1941 році прибув до нашого музею делегат советської Академії Наук і почав з нами приготовляти виставку „Жизнь и деятельность т. Сталина”. Вся науково-дослідна праця як в терені, так і в самому музею припинилася. З наказу делегата почали вербувати годинових працівників, малярів, спеців. Робота кипіла. Кроїли величезні полотнища червоної матерії, вирізували з золотого та срібного паперу букви, наліплювали на ті червоні плахти цілі речення „премудрого Сталіна”, Леніна, чи винятки з історії ВКПб. Ними обвішувано стіни величезних зал; їх прикрашувано теж у всіх видах портретами Сталіна і соєвських героїв. І так виставка була готова, але не пощастило показати її волинякам. Прийшли німці і на дрібні кусні подерли

приговлені на виставку прикраси. При цій нагоді знищили й самий музей. Їхніми руками були знищені й інші осередки культури й освіти в Рівному. Була жахлива і небезпечна хвилина. Треба було за всяку ціну рятувати хоч те, що залишилось ціле. З музейних працівників, крім мене, не було в Рівному нікого. Тому взяв я на себе тяжку місію й ініціативу рятувати пам'ятки та багатства мистецтва і культури.

Забезпечившись від німецького уряду відповідними паперами, людьми та засобами перевозу, розпочав я тяжку і непосильну роботу. Розшукуючи розкидані по цілому місті пам'ятки й експонати, припадково пощастило мені трапити в саму пору, коли СС-и підпалювали величезну гору книжок кураторіяльної бібліотеки, які вдалось, погасивши полум'я, врятувати від знищення. Діставши з трудом будинок, помістив у ньому все, що позбирав у місті зо всіх бувших соєвських музеїв і приватних осіб і таким чином створено один великий музей і бібліотеку. Прекрасно реалізувались у ньому залі образотворчого мистецтва з дорогою порцеляною, та гобленами. Райхскомісар України Кох, що тоді оселився в Рівному і зробив це місто тимчасовою столицею України, часто

відвідував музей та захоплювався його багатством і красою. I хоч з одного боку він забезпечив його охоронною грамотою, але з другого боку видавав різним установам та особам уповноваження реквірувати і позичати переважно образи, що безумовно згинули для музею назавше. Нарешті прибуло головне командування СС-ів, яке протягом 48 годин, зареквірувавши музейний будинок для себе, викинуло все музейне добро просто надвір у болото. При цьому знищили і пограбували чималу частину того майна. Тож довелося знову знайти інше приміщення для музею вже в невеличкому будинку при вулиці Короленка ч. 6., де він остаточно був улаштований.

З огляду на те, що в адміністративному відношенні м. Рівне було в той час центром України, тому і рівенський музей мав репрезентативну роль не тільки для Рівнщини чи Волині, але й для всієї України. При матеріальній допомозі місцевих урядів і ряду наших людей, що стояли тоді в управліннях та при невпинній праці технічних і наукових працівників музею, музей за дуже короткий час сильно розрісся в своїм значенню і розмірі. При музею, що складався тоді з відділів геології, археології, історії, етнографії, фавни

і фольори, образотворчого і церковного мистецтва, для матеріальної підтримки й вигоди створено також величезну музейну бібліотеку. До бібліотеки перевезено книжки з усіх попередніх бібліотек міста і створено відділи: науковий, beletrystичний та архівний. В музею зберегалось тоді кілька тисяч експонатів та 120 000 книжок. Найбагатшими відділами музею були: відділ археології, фавни та фольори й геології Волині. Не меншу вартість мав відділ народного мистецтва. Сам я дивувався і ті, що оглядали музей, що за так короткий і небезпечний час німецької окупації вдалось злагатити його в такі численні експонати, перепровадити більш як сто розкопок та наукових дослідів у різних закутках Волині, та назбирати стільки нового матеріялу. Не раз, як пригадую собі, в товаристві свого нерозлучного співпрацівника, молодого юнака пана Олекси Чайки, надзвичайно здібної людини, захопленої красою, знавством та наукою, приходилося нам наражатись на смертельну небезпеку від СС-ів та різноманітних партизанів у далеких закутинах Волині і Рівнщини, провадячи викопалиська, розшуки та наукові досліди. Однак Господь беріг нас, а кожна наша експедиція в район прино-

сила багато овочів для музею і для науки. Таким чином науково-дослідні праці та небезпечні пригоди постійно чергувались із собою, а музейні цінності Рівенського музею росли з кожним днем.

Невеличкий будинок в Рівному, вул. Короленка 6, для краси був обставлений великими старовинними козацькими гарматами, гаківницями тощо, а на скромній таблиці над дверми музею був напис в українській і німецькій мовах: „Український Округовий Музей і Бібліотека в Рівному”.

В музею працювали: відомий дослідник фльори Волині проф. Й. Панек, зоолог проф. Куліш, маляр — п. Залеський, пп. Хачевич, Костирко, Зінченко і багато інших наших науковців та мистців. Із звідомлення музею з дня 25. IV. 1943 р. ч. 121 видно, що від 20. IV. до 20. VI. 1943 р. у музейній бібліотеці було 805 читачів. В тому часі прочитано до 9.000 книжок та зароблено більш як 13.000 карбованців. Щоденно відвідувало музей 50 осіб і отримували наукові консультації із різних ділянок знання. Рівенський музей обслуговував своїми науковими матеріалами школи, міський театр, редакцію газети, видавництво, супільні, громадські і наукові інституції, церкву та органи правління. У ньому переховувались, на власне

ризико директора музею, — архіви українських інституцій, що їх німці ліквідували та приватних осіб (колишніх свідомих діячів, що згинули з рук большевиків та німців). Тут переховувано потайно принесений старшинами прапор полку „Холодного Яру” та інші документи укр. визвольної боротьби. Однак, так цінну національно-наукову працю музею припинив відступ німецької армії та наступ большевиків. До останнього дня працівники музею були на своїй постійній праці, аж поки німці зі скорострілами не заставили нас залишити на поталу наше місце праці і культурний осередок Волині. Яка доля зустріла рівенський музей, невідомо й досі. Якщо він не згорів, а залишився цілий, то напевно все сухо національне в ньому знищено руками окупантів або замінено на кузню ширення безбожництва та гасел комунізму і сталінізму. Думаю, що колеги директори інших музеїв, що, в силу обставин залишили свою працю в музеях, розуміють мій біль та тугу за тим, що було випущене та створене невтомною працею і де залишилась широко розгорнута та нажаль недокінчена праця над дослідами і вивченням давноминулого нашого краю.

Проф. Юрій Шумовський
Париж, 8. листопада 1950 р.

КОВБОЙ ДЖІМ

Сонце вже заходило за густою стіною лісу на другому березі річки, як ми побачили відкрите, густо поросле травою місце, де можна було затриматись наїч. Наш човен причалив до берега. Місцеві швиденько зайнілися вірізуванням по коліні високої трави, щоб могти побудувати шатра на нічліг. — Під час того я, взявши свою рушницю, пішов, мабуть, з кілометр у напрямі темночервоного вечірнього неба, де на обрії видніло пасмо лісу, щоб вплювати дещо на вечерю. Будучи на віддалі яких сто метрів від лісу, я побачив нараз вершника, що вийхав із нього. Він хвиликну стримав свого коня, й опісля повільно скерував його в мою сторону. Я машинально затримався також, і опустив дуло моєї рушниці, на знак моїх миролюбних намірів, та дивувався, звідкіля міг взятися тут, у цій самітній і пустій степово-лісній околиці, одинокий їздець. Під'їхавши на віддаль голосу, вершник запитав мене: звідки і куди. Я радо відповів йому, а на таке ж мое питання відповів він тільки коротко: Шеф ковбоїв Джім з гацієнди Ля Паз.

Переді мною був чоловік, що його вік важко було окреслити. Він міг мати тридцять, як також і шістдесят років. Зпід широкого сомбреро виглядало кілька жмутків чи то від сонця, чи від старості поблілого волосся, коло сірих очей створилася безчисленна кількість зморшок, а шкіра вузького, довгого обличчя була сильно опалена вітром та сонцем. Він був одягнений у клітчасту, виполовілу сорочку, мокасини, на бедрах широкий шкіряний пояс, чоботи з великими острогами. На сідлі висіли два лясса, пляшка з водою й ніж.

Як тільки я скінчив цей скорий перегляд, я запросив їздця до табору, йдучи попереду та вказуючи дорогу. Немале було там здивування, коли побачили мене з моїм новим знайомим. Познайомившись, я запросив Джіма заночувати у нас. Він мовчкі зліз з коня і, спутавши йому передні ноги, пустив його пастися у високу траву. Наша вечеря складалася з риби, фасолі і овочів, до якої Джім ще додав кусок сушеного м'яса, що його витягнув із своєї торби.

Досі між нами не впало навіть

і десять слів. Я, однаке, поцікавився, що приводить його, одного, в цю самітну околицю. „Шукання тварин” — була відповідь, але бачачи по наших лицеях, що ми не цілком розуміємо, що це значить, він почав повільним і протяжним тоном оповідати свою історію.

Більше, як перед тридцятьма роками він приїхав у цю країну, на покладі шведського корабля, з якого він утік. Спочатку він був вояком при урядових частинах, що на побережжі мали здушити революту. Однаке, він шукав вільного життя й тому пішов у глибину краю та став пастухом-вакером, як називають ковбоїв у Південній Америці. Свобідне, повне пригод і небезпек життя подобалось йому. Кілька років він працював на одній, а потім на іншій фармі, бо ж був „несталим” шведом, і не міг довго витримати на одному місці. Він пізнав цей край краще, як будь-який дослідник. Аж урешті прибув він на велику фарму „Ля Паз” і залишився тут та став шеф-ковбоєм.

Щороку, з початком лютого, коли пройде коротка пора дощів, розганяється по степу худобу, якої число доходить до кілька тисяч. Вона пасеться сама собі, вишукує найкращі пасовиська, проходить через ліси, ріки, пампу, приводить молоді телятка

й розмножується у величезні череди. Тоді приходить знов пора дощів, громовиць, і перелякані звірята розбігаються, творять менші отари, однаке ще по тисячу штук.

А восени виїжджають ковбої з фарми й пошукують за тваринами та приганяють їх назад до гаїєнди. Починається числення — і от бракует найкращих, багато соток найсильніших тварин. Тоді починається завдання шефковбоя: сам він іде пошукувати загублені тварини. По кількох тижнях він знаходить їхній слід, простує за ним і якогось дня побачить він перед собою цілу череду, що спокійно пасеться в степу на віддалі нераз кількох сот кілометрів від фарми. Їх є, мабуть, кількасот штук. Ковбой обходить їх, вишукує їхнього провідника, коло якого знаходяться найсильніші тварини. Звіринний інстинкт тут говорить тваринам, що прийшла людина, щоб забрати їм їхню свободу й вони починають утікати. Але погоня не триває довго. Звинний кінь, зручене закинене ляссо і — петля на ший бика. Кінь стає, зариває копитами землю, ляссо натягається й сильно стискає шию, тварина падає на землю. Людина зіскакує з коня, закладає друге ляссо на роги, вскакує знову на коня й підносить бика знов на ноги. На цьому мотузкові він

мусить втримати його цілу дорогоу назад до фарми. Провідник череди йде спочатку спокійно й охоче за людиною й конем, а за ним уся череда. Але пізніше норовиться, тягне коня, а кінь його. Через доли й горби, через потоки й ліси, днями, тижнями провадить дорога. Вечорами скорий короткий ґальоп і змучена тварина падає на землю, чоловік зв'язує їй ноги й так лежить вона до ранку, а біля неї уся її череда. І рано йдемо даліше, аж щойно по великих трудах доходимо до мети. 20 доларів за кожну штуку, — і ця сума разом з платнею за один рік вистачила б, щоб купити собі фарму в південно-західній околиці.

Але...

Вже тридцять років Джім живе тут, але ще ніразу не був він на побережжі. І чому ж ні? — Ви, згідно з європейським поняттям, мусите бути дуже багатим чоловіком! „Тому!...” — і Джім сягнув до своєї кишени й кинув на скриню, що служила нам за стіл, шестигранну кісточку...

Цей чоловік, такий одинокий і самітний, без найменшого комфорту, без приємностей, без різноманітностей, без жінки, далеко

від культури, живучи в пуші, за продав себе чортові гри, найбільш невилічимій і найнебезпечнішій недузі. Щороку заробляв він стільки, що міг вернутися до Європи, як заможна людина, але він не міг вийти навіть до сусідніх осель... В першому-ліпшому барі, в якомусь кутку, де якраз стільки місця, щоб стати чотирьом довкруги круглої бочки, що на ній крутиться кістка, поки гроші не перейдуть з кишені одного власника до кишені іншого. Це може тривати день, два, або й тиждень, але кінець завжди той самий: Джім завжди вертався бідний назад на фарму, щоб забратися знову до свого небезпечноного зайняття...

* * *

На другий день я вже раненько прокинувся й вийшов перед шатром. Джім стояв біля свого коня, напоїв його й скочив у сідло. Я провів його кусник рососвіжою травою. Вкінці він подав мені руку й промормотів кілька слів і подався в сторону лісу. Ще раз він затримався, обернувся в сідлі, піdnіс ще раз руку на прощання й потім зник за темною стіною праплісу.

В Америці важко заховатися

Хоч в Америці нема поліційних зголосень, і кожний може вільно переселуватися куди й коли йому подобається, все таки заховатися в Америці не так легко. А людей, що бажають заховатись, є чимало: посвариться чоловік з жінкою і зникає, не турбуючись про неї і про дітей; підліток хлопець чи дівчина, начивавшись пригодницьких романів, покидає батьківський дім; наробить хтось боргів і втікає від кредиторів і т. д. Бувають авантурники обманці, які з того ї живуть, що час-до-часу зникають і починають нове авантурниче життя.

Є різні установи, що шукають утікачів. Злочинців шукає поліція за допомогою урядових детективів. Коли ж річ стосується приватного життя, то справа дещо складніша: бож, наприклад, ніякий уряд не шукатиме жінці чоловіка, який від неї втік. В цьому випадку треба вдаватися до приватних детективів.

Однією з найвідоміших детективних установ є „Скіп Трейсерз”. Заснував її Денісл Айзенберг 25 років тому цілком випадково. Знайомий просив його допомогти йому відшукати одну

особу. Айзенберг, шукаючи виявив стільки заподівлівости, що до нього почали звертатися й інші люди. Так постала „Скіп Трейсерз Компані”, що сьогодні дає працю сотням детективів. Протягом своєї діяльності вона вистежила понад чверть мільйона осіб (80 % усіх доручених її справ). Товариство видає свою газету п. з. „Ріверд”, що в ній вміщує описи й фотографії осіб, яких шукає.

„Скіп Трейсерз” не раз допомагає поліції вистежувати обманців. Одного разу протягом недовгого часу ця установа дістала листи від трьох різних жінок, що всі шукали свого чоловіка Волтера Беннінга. З надісланих фотографій ясно виявилося, що всі вони шукали ту саму особу, яка була звичайним обманцем. За допомогою поліції Беннінга ув'язнено.

Іншим разом одна приберальниця зголосила втечу свого чоловіка. Що її найбільше сердило, це те, що чоловік утік з панією, в якої вона прибирала, і вона втратила працю. Вона благала детективів знайти їй бідай її паню.

Та найчастіше шукають люди

своїх знайомих, своїків або своїх рідних.

Айзенберг сповнений оптимізму й захоплений своєю працею:

„Навіть в Америці можна когось віднайти, — говорить він, сміючись. — Але треба мати трохи щастя!” — додає вже поважніше

ХТО З ВАС ВІЛЬНИЙ ВІД ПЕРЕСУДІВ?

Хтось обчислив, що модерна американська нація видає річно 125 мільйонів доларів на ворожбітів. Анкета виявила, що поміж професорами Гарвардського університету, отже, між найвизначнішими вченими, лиши одна четвертина була таких, що не вірить у пересуди.

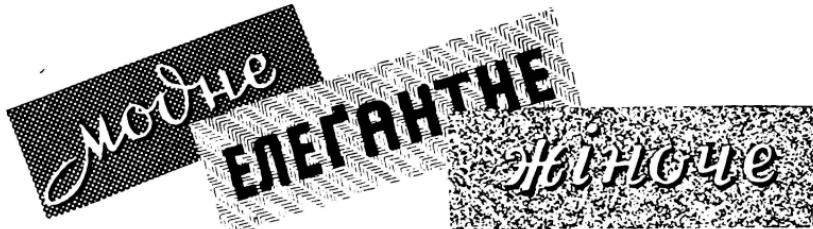
Але скажіть ви самі! Кому з вас приємно, якщо вранці розспілеться сіль або дзеркало розлетиться на куски? Хто з вас не волить зустріти рано коминяра замість чорної кітки? Хто не думає, що про нього говорять, як задзвонити йому в лівому вусі? Хто не носить медалика чи амулета, яким приписує якусь надзвичайну силу? Хто ні разу в житті не був у ворожки або астролога?

Подекуди вже навіть затерлася різниця між пересудами й віковою традицією. Плюємо в руки на щастя і не знаємо, що в середньовіччі лікарі вважали слину найкращим ліком, а старинні римляни слинаю проганяли злих духів. Звичай — носити по вмерлому чорне вбрання залишився з сивої давнини, коли наші предки, боячись духа вмерлого, передягалися в інше плаття, щоб він їх не пізнав. Також повіря з числом 13 старовинне, ще старше за байку про фею, що тринадцятою засіла за стіл і принесла нещастя.

ВІДНАЙШЛИ СЕЛО З БРОНЗОВОГО ВІКУ

На острові Панареа біля північного побережжя Сіцілії відкопано досі найкраще збережене село з бронзового віку. Селові вже 3500 років. Досі відкопано 23 доми. В найближчих місяцях сподіваються відкопати ще стільки.

Між знайденою посудиною є багато зразків мікенської культури. Це й дало змогу устійнити вік — приблизно 14 ст. перед Христом. Доми мають в більшості по одній кімнаті яйцеватої форми. Подекуди добудована до неї ще менша кімнатка.

Дорога до краси...

Не одну жінку турбує її зовнішній вигляд. Мода, спосіб підібрати відповідну до очей матерію, купити гарний капелюх та елегантну сукенку — це тема тисячі жіночих розмов, розважань та думок...

Але, мабуть, найпекучішим питанням та найбільшою турботою жінки — це вигляд її обличчя. Не одна пані просиджує довгі години перед дзеркалом і не-впинно досліджує своє лице, кожну свою зморшку, зайвий волосок, поширену пору. Також, мабуть, знайдеться багато між мужчинами таких, що з доганою дивляться на такі „безцільні”, „непотрібні” видумки, й часто вони будуть докоряти своїм жінкам за те. Але також, мабуть, знайдеться дуже багато таких, що якраз не докоряють, а навпаки, купують для своєї дружини чи нареченої пляшечку парфум чи гарну коробочку пудри, або якусь іншу косметичну „дрібничку”.

Оспорювати за чи проти того, нам тут не доведеться. Сьогодні, як і раніше, і за давніх часів косметикою послуговувалось багато жінок, а передусім жінок знаних із великої краси. Всі вони плекали її дуже дбайливо. Наприклад, славна красуня Клеропатра знала багато способів тієї штуки, які навіть сьогодні, в новітній косметиці знаходять широке застосування.

Передусім треба собі здати справу, що міцно намальовані карміном губи, ще ніяк не означають, що та чи та жінка справді плекає свою красу. До цього ще далеко. Бо правдиве плекання, це ряд трудних і довготривалих вправ, які жінка повинна виконувати систематично й послідовно. А саме малювання, чи сьогодні загально прийнятий американський вислів, мек ап”, це тільки остаточне завершення.

Нині стоять нам до диспозиції численні косметичні сальто-ни, однаке ще дуже коштовні.

Але кожна пані мусить щоденно в себе в хаті плекати своє обличчя. До цього треба собі поставити питання: як я маю зібратися до діла?

Отже, поперше треба сконструвати, яка є шкіра на обличчі: нормальнa, нечистa, з великими порами, тощо. Іншими словами, треба поставити діягнозу. Описля, відповідно до висліду, треба плекати шкіру. Щойно на кінці приходить малювання, чи шмінкування обличчя.

Сьогодні хочемо обговорити схему, на підставі якої кожна жінка могла б сама собі хоч приблизно поставити діягнозу й відповідно до того поступати. Перше, що кидається в очі та нашо треба звернути увагу, це, чи лице має відповідний доплив крові, чи воно не анемічне. Показчиком цього є краска обличчя. Повсякчасно бліде, жовте — ознака анемії: (хоч часом жовта краска вказує на більшу кількість пігменту); зеленаве, сіре — ознака будь-якого недомагання і в такому випадку треба звернутися до лікаря; рожеве, червоне — нормально добрий стан, хоча не виключене, що деякі обличчя, передусім з великим числом поширені або потрісканих малесеньких кровоносних судин, особливо на щоках, можуть видаватися здоровими, а в дійсності бути анеміч-

ними. В таких випадках вистарчить поглянути на внутрішню сторону долішньої повіки, якої блідий кольор показує анемію. В останньому випадку треба істи багато овочів, шпінату та пити червоне вино. При тяжких проявах звернутися за порадою до лікаря.

Далі треба заобсервувати: величину порів: чи вони маленькі (тоді найчастіше ціла шкіра суха), чи великі (переважно товста шкіра), чи занечищені, заткані, присутність прищиков, підшкірне нагромадження товщі, вугри, водяні прищики, червоні поширені або потріскані кровоносні посудини і т. п.; грубину насірку: грубий чи тонкий, чи шкіра товста, чи суха, чи вразлива (при вразливій шкірі дуже часто зачервоніння, екземи тощо).

Другою важливою справою — це зморшки. Багато людей має т. зв. мімічні зморшки коло очей, носа, уст. Звернути увагу на положення очей і їхню околицю (круги, мішечки під очима і т. д.). Треба взяти під увагу також по-перечні зморшки на шиї та підборідді, і врешті — близни, плямки, бородавки, які не раз так часто прикрашують лиця.

Уважно прослідкувавши стан свого обличчя на основі цієї схеми, можна легко приступити до його плекання, докладаючи спе-

ціяльних старань на найбільш потребуючі місця.

Сьогодні ми хочемо обговорити справу тільки щоденного племкання нормального лица.

Що кожна жінка повинна робити ввечорі?

Обличчя вимити теплою або гарячою водою (при сухій шкірі не вживати мила!). Потім намастити лице кремом до чищення й залишити на 3 — 4 хвилини. (При сухій шкірі не вживати парфумованого крему, при товстій — крем з додатком цитрини). Також тут можна вживати спеціяльні препарати для нечистої шкіри, як, напр., Марберт, — крем до чищення, тощо. В кожній країні є сотки різних препаратів більш чи менш добрих. (При цій нагоді треба зазначити вироби світової слави, як Нелени Рубінштайн, Елісавети Арден, Бок, Грей, Розель Гайм і інш.). Після 3 — 4 хвилин зняти крем при помочі ватки, або гарячими компресами. При товстій і нечистій шкірі є побажанням витерти лице досить сильною алькоголовою водою, затримуючись довше на носі й підборідкові та місцях спеціально нечистих. Опісля накласти властивий крем для відживлення шкіри, розтираючи йо-

го при помочі масажу, затримуючись довше в околицях очей, чола, підборідка, носа. В разі потреби стосувати вітаміновий або гормоновий крем (переважно для старших віком). Околиці очей намастити вітаміновою або гормоновою олівою. По 20 — 30 хвилинах зняти кусником вати або м'якенькою шматкою рештки крему, що ще не всякнули в шкіру. Після того можна спокійно кластися спати.

Вранці: вимити обличчя холодною водою (коли вода дуже тверда — додати для зм'якшення трошки бораксу, поташу, або бензоетінкутури). Замість мила можна вживати мігдалову мучку (але не при сухій шкірі!). Обличчя намастити денним кремом (при сухій шкірі півтовстим), щоб охоронити його від занечищення та надмірного впливу сонця, світла, тепла тощо. Під пудру можна вжити молочко для обличчя. Після цього накласти „mek ap”.

Це був би короткий нарис щоденного племкання. Таким легким і простим способом може кожна жінка довго зберегти гарну й безморщинну шкіру.

А починати треба вже тепер, — у 25 років!

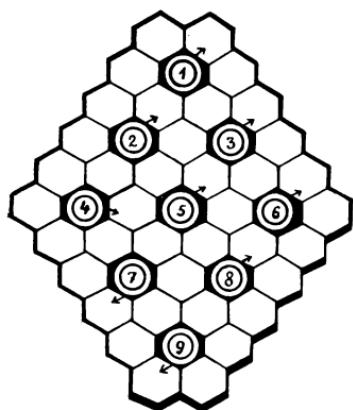
О. В.

~ЗАГАДКИ~

Ч. 1 — Кружлівка

(точок 4)

склав д-р К.

Довкруги колісцяточ із числами вписати, починаючи від стрілок, дев'ять слів такого значення: 1. гр. філософ, 2. стиль в архітектурі, 3. росте на деревах і рослинах, 4. муз. термін, що означає „жваво”, 5. деревна фабрика, 6. необхідний прилад на кораблі і в туристиці, 7. скоро-чена назва европейського моря, 8. той, що пасе вівці, 9. колюча квітка.

Ч. 2 — Логограф

(точок 3)

склав д-р К.

БІН, БУС, ВОЧ, ГНО, ДІ, ДО, Е, Е, ЗА, КАЛ, КАР, КРА, НА, НЕ, НІ, О, О, ОМ, ОР, ПА, ПІ, ПО, ПУ, РА, РА, РЕЧ, РІ, РУ, СОВ, ТИ, ТИВ, ТО, ТУ, ФЕЙ, ФЕК, ЧИ, ША, ЩІ, ЮМ, Я.

Із поданих складів утворити слова такого значення: 1. в'язанка мелодій або пісень, 2. чисельний стан, 3. держава на Бл. Сході, 4. шляхетний камінь, 5. засіб перевозу людей, 6. устійнення хвороби, 7. наркотик, 8. ін. втіха, 9. легендарний гр. співак, 10. звір-хижак, 11. муз., 12. прізвище московського поета (19 ст.), 13. гори в Україні, 14. ін. плід.

Перші й останні букви слів читані доземо дадуть імена та прізвища двох укр. гетьманів.

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК З Ч. 5

Ребус

„Хапай за гриву хвилі й моменти” (слова Шекспіра).

Хрестиковка

Поземо: 1. обіт, 5. брак, 8. барак, 10. Барка, 11. комар, 13. йон, 15. дах, 16. Оля, 17. Ной, 19. ска, 20. мох, 21. дар, 22. лад, 24. дім, 26. лід, 27. бон, 29. пан, 31.

ет, 32. Канів, 34. Лі, 35. Самос, 37. виряд, 39. якір, 40. Дора.

Д о з е м о: 1. обой, 2. барон, 3. ір, 4. так, 5. бар, 6. акула, 7. каня, 9. код, 10. Бах, 12. мак, 14. номад, 16. окріп, 18. йод, 19. сад, 22. літак, 23. тон, 25. маляр, 26. Леся, 27. бас, 28. нів, 30. Ніда, 32. кор, 33. вид, 36. мі, 38. ро.

Логограф

1. табун, 2. візита, 3. Еней, 4. рукав, 5. девізи, 6. аркуш, 7. піяніно, 8. Олю, 9. синонім, 10. Тайг'у, 11. Архімед, 12. Нестор, 13. овочі, 14. відпис, 15. апетит, 16. Еремію.

„Тверда постанова є найвищою мудрістю.”

ПРАВИЛЬНІ РОЗВ'ЯЗКИ

1. Ол. Тарантюк (Аргентіна) — 55 пунктів, 2. Діон. Івантишин (Англія) — 52 п., 3. Шустка (Аргент.) — 52 п., 4. Банилівський (Австрія) — 51 п., 5. Бол. Гоцький

(Анг.) — 49 п., 6. о. Вол. Іващенко (Канада) — 49 п., 7) М. Фесолович (Арг.) — 47 п., 8. Антін Триска (Анг.) — 44 п., 9. Р. Ганас (ЗДА) — 36 п., 10. Б. Дицьо (Аргент.) — 32 п., 11. Микола Маслів (Туніс) — 32 п., 12. Ол. Бережницький (ЗДА) — 27 п., 13. о. Мих. Гураль (Кан.), 14. Д. Я — в (Анг.), 15. Дусьо Дусин (ЗДА), 16. С. Лев (ЗДА), 17. М. Б. Г. (ЗДА), 18. Роман Лисняк (ЗДА), 19. Пластун з Дітройту, 20. інж. Турко (ЗДА), 21. Христина Шлемкевич (ЗДА) — всі по 24 пункти, 22. Галина Лощенко (Нім.) — 19 п., 23. А. Т. (Кан.) — 18 п., 24. Ст. Кікта (ЗДА), 25. О. Кулинич (ЗДА), 26. Мир. Утристко (ЗДА) — по 14 п., 27. Мир. Чубатова (ЗДА), 28. Любов Сай (ЗДА), 29. Болехівський (Канада) — останні по 12 пунктів.

В ИСЛІД ЗАГАДКОВОГО ТУРНІРУ

Перше місце, нагороду 5 доларів і титул мистця загадкового турніру здобув п. Ол. Тарантюк з Буенос Айрес (Аргентіна) 55 точками.

2 — 5 місця здобули панове: Діон. Івантишин (Англія) — 52 п., Шустка (Аргентіна) — 52 п., Банилівський (Австрія) — 51 п., та Б. Гоцький (Анг.) — 49 п.

ЗУСТРІЧ З ВЕСЕЛКОЮ

(Уривок з новелі „В дорозі”)

— Ви маєте терпеливість мовчати й думати, друже, — це Віра до Безіменного.

— Ви вгадали: я справді люблю думати й мовчати.

— Благословенні нехай будуть думки, що випереджують події та відгадують щасливу розв'язку.

— На таке не заноситься, друже.

— І я теж такої думки. Вороги наші занадто сильні, занадто узброєні. Вороги наші мають гармати, літаки й танки.

— А що ж ми маємо, друже провіднику? — хитро докинув Безіменний.

— Ми маємо тільки віру в перемогу й бажання битися.

— О, — перебив Безіменний, — яка ж кришталево-чиста віра в перемогу правди поневоленого народу, які ж благородні подвиги отих скромних борців проти ненаситного Сходу. Однак, що незаперечне — світ любить та підтримує цей ненаситний Схід. На кожному кроці це замітне: ось на Волині, в Скулинському лісі обстрілювали українських повстанців совєтські літаки американської марки „Мустанг”. Непо-

далеку Ковля тридцять наших хлопців згинуло від совєтських пострілів з американських легких скорострілів. Що ви на це, друже?

— Минулого тижня, вже на схід від фронту, відділ Чайки захопив три санітарні совєтські авта. Вони були навантажені американськими ліками!

— Живемо в найбільш абсурдальній добі. Майбутній історик схарактеризує, мабуть, її такими словами: демократичний співець заохочує своїм співом до перемоги ворога демократії, а речник свободи і демократично-го правопорядку тихим дає до рук катові пістолет та заохочує його прицілитися в потилицю мученників за волю. Не виключене, що майбутній філософ може докинути від себе: Добро — підтримувало зло, розум — одобрював божевілля.

— Так, так... — кивав головою провідник.

— А ми серед тих баламутів цілком, цілком самітні. Ми не маємо приятелів, зате ворогів, — немов піску в морі.

— Маємо віру в перемогу та

бажання битися, — твердо сказав провідник. — Хура дедалі заглиблювалася в гущавину ліса. Безіменний до Віри:

— На краю ліса не було повстанчої стійки?

— Не турбуйся, друже, нас безустанно обсерують невидимі повстанчі очі.

І ось, раптом ізза куща: — Стій! — Хура зупинилася.

— Кличка!

— Пір'я гусине!

— Прядиво льняне!

Голос ізза куща: — Гаразд, можете іхати.

Кінь рушив.

— Скрізь, здається, однакова тактика УПА, — тихо обізвався Безіменний. — Її ніде не видно, вона немов би не існувала, однакче вона всюди є, всюди діє, скрізь стріляє і влучає ворога.

— Виводить його на манівці і б'є по потилиці, — перебив провідник.

— Це дуже добра тактика, — почав Безіменний. — В боротьбі з москалями найліпше стосувати їхню стратегію. Ще за Петра І. було модне гасло: „Бей, Ванька, но только ізза угла!”.

Віз вийхав на дорогу поза лісом. З полів повіяло запахом зеленого жита, що хвилювало неначе море. Десь угорі співав жайворонок, а на долині при землі блистіла ще роса. Безіменний охопив зором такий гарний,

рідний краєвид, довго ним любуючись. Та нараз:

— Чи бачите, друже провіднику, чорний рухомий пунктік? Ген під узгір'ям. Дивіться за моєю рукою.

Віра поспішно прикладав до очей далековид. Раптом на устах у нього промайнула усмішка.

— От бачите, йдуть уже нам назустріч. Здається, це Веселка.

— Веселка? — запитав Безіменний. — Занадто претенсійний псевдонім.

— Не шкодить. Ця дівчина варта цього імені. І потім — як ми тільки підідемо до неї, я з вами попрощаюся. До Белзця, звичайно, з вами не пойду. Туди я заглядаю тільки вночі. Не проминуло й 20 хвилин, як хура зупинилася перед молоденькою, десь 18 річною дівчиною з ясним волоссям та великими блакитними очима.

— З цією горличкою будете цілком безпечні, — весело сказав Віра, зіскакуючи з воза. — Що ж там нового в місті, донцю?

— Яка я вам донця! — обігналася дівчина, зукosa поглядаючи на Безіменного. Я ніколи не хотіла б мати такого бридкового тата!

— Ось тобі й закуска! Чуєте, друже?

— Чую, чую, — кивав головою Безіменний. — Жінки, оттак, люблять у голос говорити одне, а

в серці старанно приховувати цілком щось протилежне.

— Бач, який розумний!

— Так сідай на хуру, подруго, — поважно сказав Віра.

Дівчина немов кітка плигнула між драбини, вигідно примищучись побіч Безіменного.

— Щасливої дороги! — прозвучав голос Віри. Віра повернув на якусь межу, прямуючи до віддалених сільських хат. Безіменний недолого тримав у руках віжки. Не трудно було помітити, що ця людина не звикла поводити кіньми.

— Голя, друже, не гоніть коňя у рів! — дзвінко озвалася Веселка, вириваючи з рук Безіменного віжки. Вона потім поглянула на нього з деяким upережденням.

— Як я маю вас називати, друже?

— Безіменний, Петро Безіменний, моя пані.

— Теж вибрали собі псевдонім!

— Не кольористе, що?

— Кольористе?

— Еге ж, таке, знаєте, що грає кольорами.

Веселка загризла губи. Потім видувши уста, вже майже офіційним тоном запитала:

— Скільки вам років?

Безіменний щиро зареготовався.

— Нема з чого сміягися. Мені треба знати скільки вам років.

— Тридцять шість.

— Не говоріть дурниць. Вам не більше як тридцять років.

— Нехай буде по вашому.

— А тепер уважно слухайте: Ви селянин з Конюхів.

— З Конюхів?

— Не перебивайте. Ви, отже, конюшанин і їдете зі своєю жінкою до міста, до кооперативи.

— З жінкою? Де ж ця жінка?! — скрікнув Безіменний.

— Боже милий, а я хіба ж копиця сіна?

— Ой, леле, о доле моя, ось де жіночку придбав! Молоденьку, моторненку, щебетливу, яснооку, — заливався реготом Безіменний. — Нехай же, правом чоловіка, пригорну свою дорогу половинку в обіймах!

Справді хотів пригорнути її до себе, та лікоть лівої руки дівчини нагадав йому, що з ним не піде йому легко.

— Не дурійте, друже Безіменний. Я не люблю таких жартів.

— Тоді, що ж ви любите, Веселко?

— „Веселко”? А, це вам сказав друг Віра! — Обкинула Безіменного холодним зором і знов ділово випитувала:

— Чи маєте при собі грипси?

— Ви, буквально, всім цікавите, Веселко!

— Я цілком поважно про це питию, друже.

— Навіщо вони вам?

— Давайте мені всі свої листи.

Воля не воля, Безіменний передав дівчині кілька маленьких грипсів, старанно запечатаних ляком. Дівчина відразу сковала їх за пазуху.

— Що ще маєте при собі, друже?

— Маю машинку, що робить пум-пум.

Посміхнулася. — Це можете затримати собі. — Потім втупила зір у торбу, що лежала в ногах Безіменного.

— Що маєте в цій торбі?

— Сало, огірки й горілку, — весело брехав Безіменний.

— Що буде, коли це неправда?

— Подивіться, переконаєтесь.

Веселка розв'язала торбу. Брови її ледь-ледь стяглися.

— Це ваші рукописи? Боже, скільки тих рукописів! — зупинилася довше зором на Безіменному. — Ви пишете книжки, друже?

— О, дівчино, не мордуйте мене своєю цікавістю!

— Теж вигадали Бог зна що.

— Куди ви смичете рукописи, Веселко? Навіщо так шарнасте торбою! Стрівайте, цього вже забагато. Ви дуже недобра, Веселко!

— Не кричіть так, чоловічку, бо з тих он забудовань можуть нас почути.

Вона, спершись об драбинку, робила в соломі яму. Потім увіпхала туди на саме дно торбу,

накрила її соломою і сіла усією вагою на неї.

— Чи ж на те я писав три роки, щоб тепер з них ви собі сидження робили? Тож ви їх пом'яли на макулятуру!

— Не хвилюйтесь, чоловічку, Веселка не думає вам робити лиха. А тепер погляньте ліворуч. Чи бачите, як поблизує Солокія? Чи бачите пі хати?

— Сліпий це побачив би, — вибухнув Безіменний.

— За цими хатами, любий мій, міст.

— Що? Любий мій? — піднесено перебив Безіменний. — Цікава з вас дівчина, Веселко. — Він легко узяв її руку й подивився в її очі. Вони були сині і глибокі як море, що в ньому купає своє проміння сонце, та відбиває радісно їх усіми кольорами веселки. Таких очей він ще ніколи не бачив.

— Еге ж, любий мій, — щебетала свою дівчина. — Отож за хатами міст, під мостом вода, а на мості озброєний Фріц. Він не надто здогадливий, все ж не на стільки, щоб не знати, що це не жінці, а мужчині випадає тримати в руках віжки.

Передала йому віжки і: — Тільки не тузаїте ними. Краще як їх попустите. Кінь і без вашої допомоги буде триматися колії.

Але ледве, ледве він встиг

перебрати віжки, як конячка потягла воза ліворуч.

— Ось як даете собі раду!

— Жінко, не кричіть! — офукнув Безіменний немов би справжню свою жінку. З тими словами він потягнув віжками вправо. Коняка слухняно зиг'загами, подалася праворуч до придорожнього поля. — Безмежно дурна шкапа! — зідхнув Безіменний.

В'їхали якось на міст, по якому проходився озброєний у кріс Фріц.

— Wo fahren Sie hin?

— Не розуміємо ми вас, гер, — покрутила головою Веселка.

— Зате іх зер добже розумію вас, — посипав кольористою мовною мішаниною німець — фон во їдете?

— З Конюхів, тобто з села Конюхів, — вмішався Безіменний.

— Ідемо до кооперативи — перебила Веселка. — Нам належиться премія за здане зерно.

Німепь до Безіменного: — Це ваша дочка?

— Це мій чоловік, гер! — задзвеніла весело дівчина. — Він ще молодий, тільки, бачите, маєтъ, із тиждень не голився.

— Вас маєте ін штро? — поцікавився Фріц.

— Саму тільки солому, гер, — відповів Безіменний. Він зробив жест, немов би хотів сам розгорнути солому.

— Чи бачили ви по дорозі бандітен?

— Якби ми з ними бачились, гер, вони нас повбивали б, — заговорила Веселка. — Бандити живуть на те, щоб убивати.

Знагла коняка рванулась уперед.

— Тпrr...! — крикнув Безіменний.

— In Ordnung, sie können weiter fahren!

Не встигли від'їхати від мосту, як Безіменний знов не давав собі ради з віжками.

— Гей, погляньте тільки, де ми? — скрикнула Веселка.

— Над самим ровом! — байдуже ствердив Безіменний. — Ви, бачу, боїтесь пригод, Веселко?

— Такі пригоди не надто мене ваблять, чоловічку. Погляньте, який глибокий рів, а на сажому дні погана, брудна вода.

Вона знов вихопила з його рук віжки. В'їжджаючи до Белзця, Веселка сказала:

— Гляньте ліворуч. Чи бачите залишний двірець?

— Чи бачите перелітачу пташку, Веселко?

— З цього двірця поїдемо в далекий світ, — говорила немов би до себе дівчина.

— В далекий світ? Ми... тобто я з вами? Ви хочете теж їхати зі мною, Веселко?

— Думаєте, що так легко по-

збутися мене? Не забувайте ж, що ви мій чоловік.

— Чоловік? О, дівчино, щастя ваше, що ми вже в місті. Тим разом доказав би я вам тверду волю чоловіка. І лікоть ваш не врятував би вас від неминучого поцілунку.

Слова ці були немов би натяком, що в майбутньому цілком певно може чогось подібного сподіватися. І потім — mrії, оці крилаті, приємні видива обсіли його душу. Був письменником, тобто — людиною з широкою уявною фантазією, що, як відомо, в світі реальностей дорівнює глупоті.

Минувши кілька перехресть, хура спинилася в середмісті, в якомусь тісному подвір'ї між високими старими мурами. Напроти п'ялася вгору сіра, непримітна фасада дому, що нагадувала собою занедбаний монастир.

Веселка зіскочила з воза. Вона довго й сумовито дивилася в глибину очей Безіменного, неначе хотіла йому щось сказати. Та в цей момент, з якоїсь подвір'яної закутини, виринув мужчина років під п'ятдесят.

— Я вже чекаю на вас з пів години, — поспішно сказав він.

— Чи маю честь бачити друга... даруйте, як маю вас називати?

— Безіменний.

— Отож друга Безіменного. Хо-

дімо ж до кам'яниці, там буде відрядніше.

Взяв Безіменного під руку та повів до входових дверей.

— Бачите, які тут закамарки, друже Безіменний? Занедбаний дім від непам'ятних часів. До речі, тепер у таких пустирях найбезпечніше.

Проходили вузьким темним коридором, просовувалися потім по пощерблених сходах на другий поверх, потім знов іншим коридором і врешті зупинилися в темній як ніч, кімнаті, що скідалася на келю.

— На цьому ось ліжку будете спати, друже Безіменний. Трохи занедбане, але, ви й так тут довго не будете. В цій ось шафі маєте харчів на повних два дні. Потім хтось вас відвідає. Тут можете бути цілком безпечно, бо цим домом гестапо не цікавиться, уважаючи його непридатним до мешкання.

Тимчасом хтось затупотів на коридорі. Старший мужчина вихилив з дверей голову.

— Ось і кравець. Все так би мовити з організаційною точністю. Вітаю, вітаю вас, друже Іцку.

— Який я вам Іцко? — обурився кравець. — Я вже від давна Івась. Мій батько називався Мошко, тому й згинув від гестапо. Коли б він пішов був до УПА так, як його син (Іцко випнув груди), був би дістав револьвер

так як його син і тоді напевно був би казав називати себе Михайлом. Але ж я забалакався. То я з вас маю брати міру, друже?

— То ви маєте револьвер? — поцікавився Безіменний.

— Дістав я цю штучку від самого курінного Перебийноса, — хвалився Івась. — Минулого місяця, за один тиждень я виконав зі своїми учнями сто однострійів для наших хлопців, — не без гордощів підкреслив Іцко. Він відразу ж прийнявся брати міру.

— За три дні візьму у вас ще одну примірку і під кінець тижня будете мати два костюми.

— Так, поки до побачення, — простягнув руку до Безіменного старший пан.

— Так, як сказано: за три дні, — нагадав Іцко.

— Тільки хвилинку! — зупинив їх Безіменний. Він швидко подався на коридор, до вікна. На подвір'ї не було й сліду по

хурі й Веселці, немов замело. — Чи ви знаєте цю дівчину? — спитався Безіменний, здергуючись від хвилювання. Старий друг знидав плечима.

— О-о!... просичав Безіменний.

— Що з вами, друже?

— Що зі мною? Ах, так, це нічого. Все виясниться, гадаю, що мусить все вияснитись.

— Ви бліді, немов біле полотно, — жахнувся Іцко.

— Вам поблідло в очах, друже, — твердо, немов би злобно, перебив Безіменний. — Так бувайте здорові, дорогі друзі.

Залишивши сам, Безіменний простягнувся на ліжку. На дворі сутеніло. Він заплющив очі. Ясні мрії-видива, заступили чорні примари. „О, — болюче простотгнав він, — хто ти, ясноволоса дівчина, з гарними, блакитними очима? Все, все взяла з собою: і думки мої і ґрипси, призначенні до Праги, і всі мої рукописи. О, мої рукописи!”

НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД »МИ І СВІТ«
з л о ж и л и:

Поодинокі жертводавці: І. Калач (Франція) 150 фр. фр., українці з гостелю Гарлескот (Англія) — 3 шіл., М. П. (Анг.) — 6 шіл.

З б і р к о в а л и с т а ч. 4

(збірку перевів п. Михайло Сайко, Бельгія)

Михайло Сайко 50 фр., Петро Бунік, Степан Валігуна, Михайло Лерега, Дмитро Іванух — всі по 20 фр., Григорій Ковтко, Петро Шлітченко, Ольга Литвин, Теодор Спортон, Іванна Куропась, Григорій Петрушевич, Роман Кривуцький — усі по 10 фр. Разом — 200 б. франків.

З б і р к о в а л и с т а ч. 5

(збірку перевів п. Роман Крохмальницький, Англія)

Роман Крохмальницький 5 шіл., І. Федусь 4 шіл., Ярослав Дунець, Василь Красічинський, Іван Вник, Вол. Бабій, Микола Городник, Василь Козак, Володимир Мерц — усі по 2 шіл. 6 п., Григорій Ділай, Тимко Гаврилюк, Степан Дунець, Степан Демчук, Теодор Хома, М. Карп'як — усі по 2 шіл., М. Мула, Іван Куриляк, Іван Дукас — по 1 шіл. 6 п., М. Дембіцький, В. Гуцайлюк, В. Багира, М. Бойла, П. Бочковський, В. Данчук, В. Боліновський, Павло Гук, О. Панас, Степан Думич, Вол. Грушка, Осип Афеляк, Антін Чура, Петро Кудла, Вол. Гравняк, Микола Цап, А. Бойчук, М. Андрушин, Ярослав Білінський, Іван Іваницький, Вол. Галась, М. Брошко, Степан Дрібняк, Дмитро Романюк, Осип Федишин, Іван Денега, В. Карпушевич, Степан Стефанюк — всі по 1 шіл. Разом: 3 ф. 11 шіл.

З б і р к о в а л и с т а ч. 13

(збірку перевів п. Іван Дубецький, Німеччина)

Іван Дубецький 0·50, Михайло Михайлюк 0·50, Дмитро Слободян 0·50, Захарій Мосюк 0·50, Андрій Гунька 0·50, Іван Чіх 0·40, Володимир Повзанюк 0·50, Іван Мозоль 1·—, Микола Гаврилюк 1·—. Разом — 5·40 НМ.

З б і р к о в а л и с т а ч. 25

(збірку перевів п. М. Микітчак, Бельгія)

Степан Курівчак 50 фр., Андрій Горбань, М. Микітчак, Григорій Сопрун, Степан Шипка, Осип Лукач — усі по 20 фр., Юрій Кметь, Вол. Яблонський — по 10 фр. Разом: 170 б. франків.

З б і р к о в а л и с т а ч. 26

(збірку перевів п. Б. Остап'юк, Англія)

В. Остап'юк 5 шіл., Ф. Петрів, В. Бороха, М. Коцай, В. Коцай, І. Смік, О. Могира, І. Семчишин, С. Мандзей, М. Фляк, Н. Дячук — усі по 1 шіл. Разом: 15 шіл.

З б і р к о в а л и с т а ч. 32

(збірку перевів п. Михайло Кузьма, Бретлеборо (ЗДА))

Михайло Кузьма 4 дол., Анна Кузьма 3 дол., Роман Кузьма, Іван Кукіль і Богдан Тузів по 2 дол., Ярослава Кукіль, Федір Кортенюк і Теодор Кукіль по 1 дол. Разом: 16 дол.

Видавництво „Ми і Світ“ складає Жертводавцям найщирішу подяку.

